

lekötve. Ezalatt évenként Klapka 200,000 frtnyi tiszteletdíjban részesül, végül pedig szintén 200,000 frtnyi végkielégítést nyer.

*(A farsang Pestén) január 6-án a redoutban bál, zene-próbával nyílik meg; 12-én lesz a nőképző-egylet bálja, az első táncvizsga; 18-án a jogász bál, 19-én a jótékony nőegylet bálja, 22-én az orvosok bálja 23-án a „Comers” kereskedelmi egylet, 25-én a technikus-bál, 26-án magyar gazdasszonyok bálja, február 1-én a kereskedő ifjúság bálja, 2-án az izraelita nőegylet; 3-án a korcsolyázók bálja, 4-én pedig férfi bohócestély, melyet a budai dalárda rendez, s melyre kizárólag csak férfiak lesznek hivatalosak; 6-án a buda-pesti építészeti tánczoknak; 8-án a csónakázó egyletnek lesz bálja, 9-én a gyermek menház javára, 17-én az evang. árvaház bálja, 23, 24, 25-én pedig a szokásos bohócestélyek. De ezzel még nincs kimerítve a bál liszt, mert több tánczvizsga napját még nem tüzték ki. A hivatalnok-egylet, a honvéd-egylet, a színészek, a tornászok, azután a gőzhajó-társaság s több más vállalat hivatalnokai szintén készülnek a farsangra. — Az országos magyar gazdasszony-egylet árvaleány-intézete javára január 26-án rendezett nagy álarozos bál a redoutban 100 darab 10 frankos magyar nyereleményvel ellátott mulatságos tombajátékkal lesz egybekötve. Bemeneti ár tombola-szelvényekkel együtt 1 ft 50 kr., este a pénztárnál 2 ft.

*(A Pesten lévő csiki-székhelyek) Szilveszter-estén összeszöveztet tartván, a közel félszázra menő gyülekezet elhatározta, hogy egy székhely-egyletet fog alapítani, melynek feladata leendő egyrészt utmutatóul szolgálni a székhely földről, s különösen a Csikazékből feljövő fiatal emberekre nézve, másrészt pedig társas összejövetelek és eszmecsere folytán a Pesten lévő csikiek közt a szorosabb kapcsolatot fenntartani, a fiatalok fejlesztését előmozdítani, itteni csikiek tevékenységének kifejezést adni. Elnökül Sántha Lajos honvédelmi miniszteri titkárt választák.

*(A Szécsenbe küldendő levelezési lapok) 1873. évi január 1-jétől kezdve 4 krajczárért szállítottnak.

*(Pesti statisztika.) A múlt évben Pest város kapitánysági hivatala által 11,790 egyén volt letartóztatva. Ezek közül, csavargásért 4094, koldulásért 318, lopás miatt 1857, rendőri kihágás miatt 4590, testi sértés miatt 488, mint elbocsátott fegyenc 411, és végül a katonai és a honvédtörvényszéktől 32 egyén lett előállítva. Intézkedés után a kir. fenytörvényszékhez kísértetett 2123, a dologházba küldetett 499, szegények házában elhelyezett 22, kórházba kísértetett 530, megkezesés folytán vidéki hatóságokhoz szállított 15, katonai hatóságokhoz kísértetett 75, rendőrileg fenytett 4028, kötött utlevéllel illetőségi helyére utasított 10, a vizsgálati idő beszámításával szabadon bocsátott 1659, a budai kapitánysághoz kísértetett 126, végül eltoloncoltatott 2703, összesen 11,790 egyén.

*(Fiatal bűnös.) A pesti fenytörvényszék előtt közelebb egy jó családból való 16 éves ifju állt, mint tolvaj. Neve Riskó Lipót; atyja a Nagyváradon közbecsülésben álló Riskó Lipót Pestre küldte tanulni, de a fiu eljártozta a pénzt, s hogy magán segítsen, egy óráskoban — hová mint vevő ment — ellopott egy 260 ftos arany órát, azt elzalogosítá 25 ftért s a pénz is eljárt. A vádló ügyész másfél évi börtönt kért rá szabati. Védelmét a megzsomorodott apa vitte, ki maga mondá, hogy fiát meg kell büntetni, de egyszerűen előadja az enyhítő körülményeket. A vádlott fiatalaságát tekintve, félévi fogságra ítélték.

*(Névváltoztatások.) Monoki Ferenc kerégyártómester monoki lakos nevét „Holnapi”-ra, Herdlem Dániel lelkész, főgymnáziumi hittanár, bajai lakos vezetéknévét „Berényi”-re, Mandl János pesti nagykereskedő „Mádai”-ra, Förstner Bernát jelenleg bécsi lakos „Förster”-re, Vondr-

segs Venczel a m. kir. honvédelmi miniszterium irodatisztjé, Vándorfi-ra, König Antal szabómester lutsanyi lakos „Szentkirályi”-ra, Schmidt Pál bank-ágens pesti lakos „Kovács”-ra és Záh Antal honvédtábornagy nyiregyházi lakos „Zalán”-ra, Neumann Henrik, az „Unio”-biztosító-társaság vezértitkára vezetéknévét „Ujvári”-ra, Tannenbergs Gusztáv magyar királyi államvasúti hivatalnok, pesti lakos vezetéknévét „Szűcs”-re, Balog Ferenc aradi lakos nevét „Gesztli”-re változtatta.

*(Öngyilkosság.) Dezső János, a pesti köz-uti vasúttársulat főellenőre, hosszantartó betegsége folytán elkeseredésében szombaton este Budán, a Lukács-fürdőben lévő lakásán, pisztolylövéssel véget vetett életének. — Az összes vonatok ellenőrzését csak lóháton gyakorolhatta, s egy ily alkalommal két vonat közé szorult s lábtörést szenvedt. Másfél évig gyógyította magát, sikertelenül. Öngyilkosságát nagy nyugalommal hajta végre. Fivérével aludt egy szobában s a végzetes napon éjfél felé fölkel, s a sötétben egy szekrényből pisztolyát vette elő aztán a paplan alá vonta magát s így hajtotta végre az öngyilkosságot. Testvére egy tompa puffanásra ébredt föl s már halva találta.

† (Az 1872. év halottjai.) Hazai kitünőségeink, a politikai és köz-élet egyénéi, valamint az irodalom és művészet munkásai közt a lefolyt évben is gazdagon aratott a halál, kiknek neveit kegyelettel fonjuk be az emlékezet koszorújába. Az 1872. év folytában elhunyt: Vukovics Sebő, Duschek Ferenc, az 1849-ki magyar miniszterium tagjai, gr. Andrassy György, Marczibányi Antal, Balogh János, Komáromy György, gr. Barkóczy János. Az orsz. képviselők köréből elhunyt: Nagy János, Gonda László, Lukács Ignác, Lukynich Mihály. A kath. egyház gyászolja Bíró László szathmári püspököt és számos kanonokot. Az irodalom halottjai: Eötvös Lajos, Marikovsky Gábor, Major Béla, Hory Farkas, Szénási Sándor; s ide számítjuk Osterlamm Károly halálát is, ki mint az „Athenaeum” igazgatója az irodalom előmozdításáért sokat fáradozott. A színművészet: Benza és Szerdahelyi Kálmán. Ez évben hunyt el Horvát Boldizsár atyja és neje s két miniszter anyja: Tóth Vilmos és Kerkapolyé. A külföld nevezetesebb halottjai: XV. Károly svéd király; Mazzini, sir Bowring, Gauthier, Gerstaecker, Horace Greeley; stb.

† (Halálozások.) Hetényi József, a vidéken jól ismert régi színigazgató, elhunyt Jászberényben, 78 éves korában; társulataiban sok jó színierő fejlődött, s egyike volt a legrendszertettebb igazgatóknak. — Nagyhirű regényíróknak, Jósika Miklósnak legifjabb fia, Gyula, Szurdokon, meghalt. Deák Zsigmond, címzetes püspök, a győri székesegyház nagy prépostja s a magy. akadémia tiszteletbeli tagja, decz. 29-én élt 78 évében tüdőszélhűdés következtében elhunyt. Ifjabb éveiben sokat foglalkozott az irodalommal, s az akadémia már a 30-as években tagjává választá. — Popovics Sándor, városi törvényszéki tanácsos s később kir. táblai bíró, szivbajban meghalt; 10,000 ft értékű képviselői vagyonát, néhány kisebb hagyaték levonásával, s pesti szerb egyháznak hagyományozta. — Junkár János, mérnök, ki előbb a suez csatornamunkálatok körül volt alkalmazva, utolsó időben pedig a fiumei kikötő kiépítésére vállalkozott francia társulat által a kikötői munkálatok vezetésével volt megbízva, m. hó 29-én életének 37-ik évében Fiumében jobb létre szenvedt. — Nagy-Turkevén m. hó 20-án hunyt el a 80 éves Hajdu Mihály, ki 1849-ben nagy kunkapitány s köztisztviselő álló férfi volt.

Szerkesztői mondanivaló.

— Sarospatak. R. T. Sajnáljuk, hogy ezuttal a legújabb küldemények a múlt alkalom nem kedvezett.
— Hajnik. G. I. A „B. sirját” rövid időn közöljük. Egyebekre magánleveleiben válaszolunk.
— Kassa. Ch. H. E. „Versben foglalt eszmének” ne-

vezi küldeményét: de a költemény valamivel több, mint versbe foglalt eszme. Nem közölhető.

— Pest. K. J. A. „V. U.” ezután is megmarad a maga után s kerül az „ugrásokat”.
— Keszthely. T. A. Értesítése a valóval épen ellenkező. A „Hazánk és a Külföld” szünt meg; de a mi lapunk élt, mi figura docet.
— Zayvarallja. R. A. kérdéses cikkek egyes tételei ellen magunk is már a közlés alkalmával tiltakoztunk. A kérdés politikai oldalának érdemleges vitatásába lapunk úgy sem bocsátkozhatik.

— Pr. Gy. „A népességi számokról” nem felel meg eszmének. Sőt általában ez a sivar kis elmefuttatás semmi eredményre nem lyukad ki. Az ily kétségbeeső kérdéseket vagy a tudomány szabadságával kell boncolni, vagy a gondolat vizsgálatával enyhíteni. — A kis költemény sem elégíti ki, szabadság nélküli formájában az eszmei tartalom is föltötte vékony. Pedig méltányoljuk önnök törekvéseit s ohajtanánk küldeményei közt valóban közlésre érdemest találni. Ajánlkozását a „P. Uj.” vidéki rovatának tartalmához képest szívesen elfogadjuk.

Nemzeti színház.

Péntek, decz. 27. Szigligeti 100-dik színműve előadásának ünnepe: először „Struensee.” Eredeti tragédia 5 felv. Irta Szigligeti.

Szombat, decz. 28. „Ördög Róbert.” Opera 5 felv. Zenéjét szerette Meyerbeer.

Vasárnap, decz. 29. „Liliomfi.” Eredeti vígjáték 3 felv. Irta Szigligeti. (Szállagyi Béla vendég fölléptével.)

Hétfő, decz. 30. „A csapodár.” Vígjáték 3 felv. Irta Sardon V.; ford. Berczik A. és Fésüs Gy. — És: „A miniszter előszobájában.” Vígjáték 1 felv. Irta Hahn R., ford. N. N. (Szállagyi Béla utolsó fölléptével.)

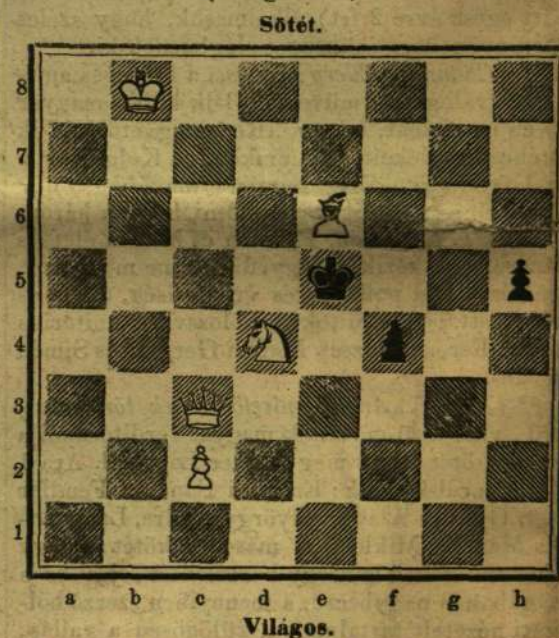
Kedd, decz. 31. „A sevilai borbély.” Vig opera 2 felv. Zenéjét szerette Rossini.

Szerda, jan. 1. Másodszor: „Struensee.” Eredeti tragédia 5 felv. Irta Szigligeti.

Csütörtök, jan. 2. „Faust.” Opera 5 felv. Zenéjét szerette Gounod.

SAKKJÁTÉK.

684-ik sz. f. — Makovszky Károlytól (Prágában.)

Világos indul s a harmadik lépésre mattot mond.

A 679-ik számú feladvány megfejtése.

(Szerényi Bélától Pesten.)

1. Bf4—f5 Bg5—g3: (a)
2. Hb1—d2 tetszés szer.
3. H v. B mattot ad.

1. e6—e5
2. Fg3—e5: 2. tetszés szer.
3. Fe3—c7 matt.

Helyesen fejtették meg: Veszprémben: Fülöp József. — Miskolcon: Czeizler József. — Gelsen: Gleisinger Zsigmond. — Jászberényben: Galambos István. — Keszthelyen: Galambos László. — N.-Szabolcson: Kovács Albert. — A pesti sakk-kör.

Rövid értesítések: Miskolc: P. D. Köszönjük a szép küldeményt. — Pest: Z. A. jövő számunk egyikében közöljük a bécsi és londoni sakk-kör közt jelenleg folyó versenyzését.

TARTALOM.

Petőfi születésének ötvenedik évfordulóján (két képpel). — Petőfi emlékezete. — A hadnagyné tyukja. — A Petőfi-szobor terve, Iszótól (képpel). — Petőfi utolsó munkája. — „Itt születtem én, ezen a tájon.” — Hol és mikor kezdődik az újév. — Szigligeti századik színműve. — Kormányoztató légihajó (két képpel). — Egyveleg. — Tár-ház: Irodalom és művészet. — Közintészet, egyletek. — Egyház és iskola. — Ipar, gazdaság, kereskedelem. — Mi újság? — Nemzeti színház. — Szerkesztői mondanivaló. — Sakkjáték. — Heti-naptár.

Felolvas szerkesztő Nagy Miklós, (L. magyar-utca 21. sz.)

2-ik szám.

Husadik évfolyam.

Előfizetési feltételek: a Vasárnapi Ujság és Politikai Ujdonságok együtt: Egész évre 10 ft. — Fél évre 5 ft. Csúpan Vasárnapi Ujság: Egész évre 6 ft. Fél évre 3 ft. — Csúpan Politikai Ujdonságok: Egész évre 5 ft. — Fél évre 2 ft. 50 kr.

Hirdetési díjak, a Vasárnapi Ujság és Politikai Ujdonságokk: Egy négyezer hasábozt petit sor, vagy annak helye, egyszeri ígatásnál 10 krajczárba; háromszori vagy többszöri ígatásnál csak 7 krajczárba számítattik. — Kiadó-hivatalunk számára hirdetményeket elfogad Bécsben: Oppelk Alajos, Wollzeile Nr. 23. és Haasenstein és Vogler, Wollzeile Nr. 3. — Bélyegjű, külön minden ígatás után 30 krajczár.

Gróf Andrassy György.

A múlt év utolsó havának derekán egy nevezetes államférfi halálát olvastuk, a ki, bár tényleg már nem vett is részt közügyeink intézésében, de működésének nyomai és emlékeztet még annyira körülöttünk vannak, hogy halála hírének egyszerű bejelentése egyértelmű volna a nemzeti hála és kegyelet megtadadásával azoktól, a kik arra érdemeket szereztek. E férfiú kevesebb szereplési vagy épen feltűnési vágygyal, mint őszinte jó indulattal és őszintelen munkálkodással fáradozt hazájá és nemzete javán; magán életében is példánya volt a munkásságnak, szorgalomnak és takarékoságnak, de az áldozatokban sem volt tartózkodó, s kicsiny vagy nagy összegekkel, a mint a szükség kívánta, mind a közügy oltáránál, mind magánosok bajai enyhítésénél mindenkor megjelent a kellő időben. — Nehéz időszakban élt; nagy emberekkel nagy munkában fáradt, de munkakörét mindenkor betöltötte, tisztének megfelelt és a megpróbáltatás napjaiban is megállotta helyét: hi maradt magához, elveit, s ezek szerint nemzete és hazája ügyéhez. Az elmúlt év halottainak sorában a nevezetesebbek közt utolsó volt, de az emlékeztet és a történelem nem utolsó helyen fogja fenntartani nevét, mely még családja fényes neveinek sorában is az első közt fog állani.

Csikszentkirályi és Krasznahorkai gr. Andrassy György 1872. deczemb. 17-dikén halt meg hetvenöt éves korában. Régebbi arcképe lapunk 1859-diki folyamában jelent meg rövid életrajzzal, hol családja tagjainak történelmi nevezetessége jutott sorozata is közzé volt. De az Andrassy grófok családja, bár a múltban is kitűnő férfiakat adott, kivált a hadi pályán, a nemzetnek: még sem tartozik ama boldog emlékeztető családok közé, melyeknek java már a föld alatt van. E család idős ágából származott gróf Andrassy György, a mostani külügyminiszter, s testvérei: Manó és Aladár, amaz Gömör, ez Zemplén megye főispánja. E család ifjabb ágának méltó sarja volt gr. Andrassy György, ki 1797-ben február 5-dikén született. Atyja gr. Andrassy István, anyja, az azon időben nemzeti nyelvünk körül kiváló érdemeket szerzett egyik főrendi ház tagja: Festetich Mária grófnő volt. E körülmény minden esetre fontosnak tekinthető életében, mert nagyon valószínűleg anyjától örökölte s az ő ápoló befolyásának köszönhetette nemzeti

GRÓF ANDRÁSSY GYÖRGY.

nyelvünkhöz való ragaszkodását, melyet mindenkor bebizonyított, s melynek házasága alkalmával is szép jelét adta. Neje Königsberg-Aulendorf Franciska grófnő volt, egy württembergi előkelő család leánya, kivel épen Württembergben ismerkedett

meg, de mielőtt elvette volna, kiküldött egy magyar nevelőt, hogy menyasszonya tanulja meg tőle nyelvünket, s mint magyar magnás neje csak férje nemzete nyelvének megismerése után foglalja el helyét új hazájában. E magán életviszonyaiból vett adat előnyösen különbözteti meg e konzervatív nagy urat amaz előkelő családok tagjaitól, melyek a magyar nyelvért csak a nyilvános élet közpiacán, a tüntetések percznyi felfolbanásaihoz lelkesülnek.

De gr. Andrassy György élete nem folyt le a családi magány zárt körében. Kiváló és gondos neveltetésben részesülve, figyelme csakhamar a közügyek felé irányult, s mint egy el nem németesedett család gyermeke könnyebben talált az itthoni kedvezőtlen viszonyok közt is tért magának, mint más rangjabeliek, kik idegen földön éltek, nem ritkán ősi vagyontukat tékozlóval s a magyar főurak nevét könnyelmű pénzköltésben nyilatkozó gavalléri híre emelve. — A nemzeti ügyek nem egy ponton Széchenyi Istváné mellé állíták nevét, kihez a magán életben is bensős, őszinte baráti viszony csatolta. Az akadémia alapításakor mindjárt az első között állott az áldozatban, 10,000 ftos tekintélyes alapítványával. Midőn az épen most egyesített két főváros állandó összeköttetésének s az országos közlekedésnek emelése szempontjából egy nagyobb szabású emlékszeri hid építése szóba jött és célba vétetett gr. Andrassy György, barátjával Széchenyi Istvánnal együtt utazta be Angolországot, hogy a nálunk még akkor csak hírek után csodált lánc-

hidak építési módját tanulmány tárgyává tegyék s itthon megismertessék. Hazá jöttök után tapasztalataikat is együtt bocsátották közre egy szakavatottságról tanuskodó rőpíratban.

De az ország fővárosa iránti gondoskodá-

HETI-NAPTÁR.

Hónapi-és hetinap	Katholikus és protestáns napár		Görög-orosz napár	Izraeliták napára	N a p			H o l d			
					hossza	kél	nyug.	hossza	kél	nyug.	
December											
5 Vasár	E Telefor pápa	E Simon	Decz. (ó)	Teb. Ro.	f.	p.	ó. p.	ó. p.	f.	p.	ó. p.
6 Hétfő	Vizkereszt	Vizkereszt	24A29K.e.h.v.	6 Gábor	285	15	7 49	4 22	3 46	11 40	regg.
7 Kedd	Bálint	Bálint	25 N. Karás	7	286	16	7 49	4 23	16 35	11 56	0 31
8 Szerd.	Szörény ap.	Fodor	26 Ist. sz. anyj.	8 B. tör. f.	287	17	7 49	4 25	28 18	este	1 34
9 Csüt.	Julian vért.	Erős	27 Sz. Istv. vi.	9 B. e. sz.	288	19	7 48	4 26	42 24	0 45	2 46
10 Pént.	Agathon pk.	Ernő	28 2000 vértan.	10 B. Jer. o.	289	20	7 48	4 27	57 1	1 12	3 58
11 Szom.	Matild, Teodóz. Tilda		29 Apró szentek	11	290	21	7 47	4 28	71 39	1 43	5 9
			30 Anizia	12 Sab. Vaj.	291	22	7 47	4 31	84 32	2 22	6 15
Hold változásai. ☾ Első negyed vasárnapon 5-én 10 óra 43. 6 perczerk este.											

Hold változásai. ☾ Első negyed vasárnapon 5-én 10 óra 43. 6 perczkor este.

Travemünde, a barátságos tengeri fürdő, Lübeck híres kikötője, mely nagyszerű tájszép-ségével, díszes épületeivel és parkjaival örökre bevésszük annak emlékeztetőbe, ki egyszer ott megfordult, a szó szoros értelmében a vihar és hullámok áldozatává lett. A vizállás 12-kén este már szokatlanul magas volt, de a város lakói nem hitték, hogy az tovább is emelkedhessék. Másnap

idejekorán értesíteni, és így majd minden ember csakis a maga holmijának megmentésére gondolt; a közérdekkel nem törődött senki, mert a veszély percében majd minden ember önző, szívtelen. De mikor az első meglepetésből valamennyire magukhoz jöttek, száz meg száz csónak czirkált, hogy a fenyegetettéket biztonságba helyezhessék; erőteljes, bátor férfiak karjain lassanként, egymásután

mindenütt sajnos pusztulás nyomaira találunk; a tengeráradat több száz ölnyre borította a termékeny földeket iszapos hullámaival. A falucska tizenkét lakháza teljesen tova tűnt a föld színéről, egyetlen karó vagy gerenda, egyetlen téglá se mutatja, hol álltak egykor. A középületek nagy része szintén beomlott, vagy igen közel áll a beomláshoz. Mig e roppant árvíz tartott, szivrázó

A vihar.

A vihar után.

A mi megmaradt.

A vihar pusztításai a Keleti-tengerpartján Niendorfban.

reggel 4 óra tájban az orkán ujult erővel kezdett dühöngeni, s már 7 órakor az egész helység viz alatt állott. A vízáradás ilyenén gyors bekövetkezése a lakosságot egészen meglepte s késületlenül találta. A földszinti lakásokból eleinte az emeletekre menekültek, minden vagyonukat, minden értékes holmijokat a bőszielt elemek hagyva szákmányul. Az örök elfelejtették a lakosokat

kimenekültek a nők és gyermekek a víz alá jutott házakból, mi nem ritkán a legnagyobb életveszélyek közt történhetett meg.

Szomorú látványt nyújt a kis Niendorf tengeri fürdő is. E kis, de barátságos tengeri fürdőt a szárazon Travemündéből egy óra alatt lehet elérni; ha pedig a brotheni parton sétálunk végig, valamivel később. Már e rövid uton is majd

jelenetek fordultak elő Niendorfban. Két családot, melynek tagjai házuk fedelére menekültek, az áradat az elszakított házfedelekkel együtt magával ragadott s csak szomszédaik önfeláldozó segítségével tudták életüket csónakon megmenteni. Más tizenkét ember alig képzelhető csodás módon maradt életben. A beomlott fedél egy alatta levő szénaboglyát oly szerencsésen tartott körülzárva,

órakig, hogy a víz nem hatolhatott be, s így a boglyán ülőket épségben tudták a végveszélyből kiszabadítani. Egészen véve mintegy 38 család maradt fedél nélkül. Szívszakgató vala nézni és hallani, a midőn e szegény emberek semmivé lett vagyonuk romjai felett sirva megállottak.

A romban heverő tűzhelyek körül kevéssel azelőtt még boldog családok tanyáztak, melyek becsületes kezők munkájával szerény, de lakályos, kényelmes otthont alapítottak maguknak s imé! — egyetlen éj semmivé tette szorgalmuk minden gyümölcsét s őket koldusbotra juttatá. Még nagyobb lehet azok fájdalma, kiknek családok valamelyik elvesztett tagját kell siratniok; egy nő, ki csecsemőjével karján panasztalan gyászban követé a könyörülő szívű szomszédokat, nemcsak minden vagyonát elveszté, hanem a hullámok szeretett férjét, egyetlen támaszát is elragadták.

A keleti tenger partjain még számtalan sok helység jutott Niendorf és Travemünde sorsára; erőteljes a toll híven leírni azt a borzasztó szerencsétlenséget és nyomort, melyet alig 12 órai időtartam e szegény partlakókra hozott. Borzalomgerjesztő látványt nyújtott az ugyanez időtájban meggyult stralsundi raktárak égése, mely úgy tűnt föl, mint egy tűzszikrát szóró lángsziget a tomboló, csapkodó hullámok közepette; szívszakgató volt nézni Swinemünde előtt egy bárka elsüllyedését, melynek legénysége ijedtében a jármű alsó részeibe rejtőzködött. Megmentésükre hiába való volt minden erőlködés; a parton egy ószbe csavarodott vén ember járt föl s alá éjjel-nappal, kezét kétségbeesetten tördelve, — három fia ott haldoklik, a súlyedő bárkán. Reggel alig látszott még valami a bárkából; a szerencsétlenek hulláit a haborgó tenger a partra vetette ki.

Száz meg száz ilyen szomorú epizódot lehetne még felhozni a múlt november 13-iki átalános szerencsétlenségéből. A semmivé tett vagyonok értéke több millióra tehető. Némely helyeken egész nagy termékeny földterületek jutottak víz alá vagy mo-sattak el az áradat által, míg más helyeken több lábnyi magas homok és iszap lepte be a szántóföldeket és legelőket nemcsak a termést tévén tönkre ez egy évi fordulón, hanem természetlen vad talaj alá takarva még a termő talajt is, mely a jövő évben a veszteséget ki-pótolná. Alig lehetne biztosan meghatározni, hogy mely vidékek szenvedtek legtöbbet a neki bőszielt elemek csapásai alatt, mert a merre csak a szem tekint, Németország kelet-tengeri partvidékein; mindenütt, úgy szintén a dán szárazföld és a szigetek viruló partjain szerencsét a pusztulás megrázó látványa tárul elébe.

S. L.

A löcei városház.

E tisztos, ódon szerű épület, melyet képünk ábrázol, Löcse sz. kir. városának tágas, ritka nagyságu piacán emelkedik. A terjedelmes épület tömör falakból alkotva, egy emeletes; külső

Bernát Gáspár.

oldalait fenn és alant erős oszlopszatu folyosó veszi körül. Első alapjainak lerakását a XVI. század közepére vihetni fel. Ez időben, — a löcei krónika szavai szerint — 1550. jun. 7-kén vasárnap délután nagy szél támadván, roppant tűzvész keletkezett Weger Jánosnak csürebén a városnak

gyorsan és akadályozhatlanul terjedt, hogy másfél óra alatt, 118 házat kivéve, az egész Löcse várost földig lehamvasztá. Ez alkalommal égett el a városháza is összes kiváltság-leveleivel, lájstromaival, könyveivel és pénzével együtt, miután falai és boltzatai is a roppant tűzvész miatt szoroszakadtak. Ekkor égett le a templom is tornyostul, melynek négy harangja is összeoladt; elégték a város körfalainak kapuja és összes ajtai. A lakosok egy része, férfiak, nők, gyermekek pinczékbe rejtőztek, de ezekből is hatvan odafüladt. A tűzvész okozója Weger János Krakóba futott, azonban tanukkal bebizonyítatván bűnö-sége, kiadatott és ítéletileg tűzbe vettetett.

E csapás után a város szept. 16-án I. Ferdinánd királytól új czimer- és kiváltság-levelet nyert tiz évre, azzal az ígérettel, hogy minden egyéb kiváltságot is meg fognak erősíteni, ha a fölség a városnak az építkezésben szorgalmat tapasztalandja; sőt maga I. Ferdinánd király gróf Salm Miklós által 600 ftot küldött segélyül a templomtorony, városház és körfalak fölépítésére. Azonban a roppant kárt szenvedett városnak mindez nem volt elég, ez okból 1551. június 10-én a 39¹/₂ márk súlyu szentségtartó (Monstranz) is, mely a tűzvész alkalmával eldisztelenült, a városház építésének költségeire fordított. Úgy látszik ezen évben a városház elkészült. 1853-ban a fegyvertár (Zeughaus) és iskola épülete végződtek be; legtovább készült a templom tornya, melyhez 1554-ben I. Ferdinánd még tiz mázsa rezet aján-dékozott.

Mind ezen építkezéseket alig egy félszázad múlva 1599. szept. 15-én egy második tűzvész ismét semmivé tette, a midőn az új-uteza 45 házat kivéve, az egész város templomai-val, tornyaival, az iskola és tanácskúzzal együtt elhamvadt. E tetemes károsodás, a lakosság csök- kely számja, a víznek hiánya, mihez járultak még a hadjáratok, mindezek együtt okozák, hogy a kitartó szorgalom és ipar daczára a város évekig tartó építkezése-ekkel pótolhatta csak ki a tűzvész által szenvedett veszteséget, ki-váltmidőn egy újabb szerencsétlenség az alig pár év előtt bevé-gzett művet is lerombolá. Így történt, hogy csakis 1606. okt. 15-kén végzék be a harangházat és 20-án füg geszték bele nagy fáradsággal a harangokat és már 1608. szept. 29-én a villám a toronyba csap-ván, lángba borítá. De a vasszorgalom ezután sem szűnt meg a romboló elem pusztításait helyrehozni, és felemelni úgy az egyesek, mint a község szükséges hajlékait, mely fáradságon aljárának köszönhető, hogy a városnak e században építménye mostanáig fenáll erőteljes ódon szerű-ségében.

N.—n.

A löcei városház. — (Mykowsky Viktor rajza után.)

azon kis utcájában, honnan a piacról a kolostor felé menve Gordan Antal és Generich Menyhért lakházai álltak. A nevezett nürnbergi származásu Weger János puskamives lévén és csürebén valamely löporos készülékkel tévén kísérletet, a tűz ebből támadt, és a dühöngő szélvész miatt oly

Bernát Gáspár.

(1810–1873.)

Ködös, borongó őszi nap volt. Szürke plaidbe burkolva egy öreg ember haladt az utcán, fején asztrakán-kucsmá, egyik kezében esernyő, a másikban egy pipaszár. Végtelen lassúsággal lépdelt a váci-utca hullámzó ember-tömege között, nem nézve se jobbra, se balra. A zsidó-utca szögletéhez érve egy pillanatra megállt s a mint meglátta, hogy abból egy meklenburgi lovas szekér hajtát feléje, fölemelte esernyőjét s integetett neki. A kocsis megállt, az öreg pedig szép lassan elhaladt előtte a másik szögletig.

— Jól járt — így szólt hozzám, a mint meglátott, — mert különben elgázoltam volna a lovait.

— Hova, Gázi bátyám? — kérdém tőle szorosan füléhez tartva tenyeremet s belekiáltva, a mily erősen csak az ember az utcán teheti.

Az öreg ur arcom elé tartá a pipaszárt s így szólott:

— Hát nem látod, hogy hurczolkodom? És most lódulj előlem, mert én szállítom a kormány telegramjait Jávába.

Ilyen volt ő, szegény Gázi bácsi, teljes világéletében. Kevés ember van, aki komoly szavát hallotta valaha; a ki panaszt hallott volna tőle, olyan ember nem született.

Pedig, ha valakinek, neki lett volna oka a panasza. Vagyos, régi nemes családból származott, felruházva pezsgő életkedvvel s a természet mindazon adományaival, a mik képessé tették, hogy egy életvidor, derült társasélet középpontja legyen. A mellett tökéletes prototypja annak a kornak, melyre ifjúsága esett. Töröl metszett, ős magyar jellem, a táblabíró faj minden nemes tulajdonságával, de kevés hibájával. A Józsa Gyurik, Keglevics Miklósok, Both Pálok, Papszász Lajosok kenyeres pajtása, országos tréfiák, kalandos dolgaik részese, szemtanúja, a fakó szekér, kenderhám dalnok, amaz idők igazi gyermeke, mikor Magyarország a kocsis oldalán bedülő sár között a patriarchális életnek, a szűz magyar lélek nemességének, kedélyszilajságának anyyi bizarr, eredeti vadvirága termett.

Látta lassanként eltűnedezni e kort, egymás után mosódni el annak jellemzős alakjait, új szokások, más viszonyok megalakulását, s rövid harmadfél évtized alatt egy kicserélt országot, a hol egyedül ő maradt a régi, mint egy kódaráb, a mit az elhőmpölygött áradat ott felelt.

Ő neki vére, lelke, minden ize nagyon is ama kor szülötte volt, semhogy az új átalakulásba magát beleélne tudta volna. Bolygó sarköve volt az eltemetett kornak, melynek története nekünk ma már dajkamese csupán.

Most már a sarköve maga is beledült e sirba. E héten kísértük el koporsóját addig az ajtóig, melyen túl már a mult birodalma van. Lelke ebbe a birodalomba tartozott már életében is, most már egészen azé.

De friss emléke még a miénk s a mit irt, s kivált a mit beszélt, talán soha se költözik utána, legalább míg e nemzet él, s ötletei szájhangomáynak lesznek a késő unokák ajkain, s mint életében szomorú alkjait, úgy holta után emlékét derült rózsaszín légkörrel veszik körül.

Tisza-Füreden született; de mikor? azt talán senki se tudja. Ő legalább nem mondta senkinek, vagy ha mondta, mindig másképp mondta. „Miért ne teremhettem volna én rózsafán?” — ezt szokta mondani. Kedélye rózsáira, vagy sorsa tövisre csúszott-e vele? ki tudná azt. Mindkettőre talán. Koporsóján 67 év volt feljegyezve; de vannak,

a kik azt állítják, hogy még a mult század gyermeke. *) Ő maga sokáig parókat viselt festette szakállát, „hátha rászédhetné a halált.” Csak az utolsó évben láttuk egészen fehérnek. „Ki meri mondani, hogy „schwarz” vagyok?”

Pedig az volt, régen nagyon régen már. Kevés öröksége hamar elkallódott, s azóta folyvást „madáréletet” élt, mint Lisznyay mondá. Volt ugyan, mint mondják, több ezer forintnyi jogos követelése néhány rokonán az utolsó időben is, de a világért se pörölt volna velök. Ebben az egyben tehát még se hasonlított korához. „Dehogy meggyek ügyvédhez — mondogatta, — jönnek ökhözám eleget. Azokkal jóllaktam torkig. Volt köztök olyan, hogy harmincz év előtt egy lábravalót ajándékoztam neki, most is azt viseli — ingnek.”

Jobban szerette szegénységben tölteni napjait. Ismerőse volt a főlország, azok aztán küldtek neki egyetmást tarisznyában, szeredásban, pinzetokban, more patrio. Kis szobájának ablaka tele volt léccel, azok meg piros szalagokkal összekötve szépen, emezek pedig ellátva mindenféle szelleműs feliratokkal. Az elemozsinára néha meghitta jobb embereit s kitálalta eléjük mindenét, a mije csak volt. Ebédre az „arany sas”-ba, vacsorára a „kis pipá”-ba járt. Mindig akadt ember, a ki az ő kedvéért ment oda, s így bár nem fizetett, senki se mondhatta, hogy ingyen jár oda. Terhére nem akart esni senkinek. Pénzt csak legbizalmasabb embereitől fogadott el valami keveset, azt is mint „soha meg nem jeleendő költeményei praenumerációját, fiúlelt példány egy forint, diszpeldány két forint.”

Szegény volt, de szegénységével származat ébresztene nem kívánt soha. Sőt éppen ő maga volt az, a ki legtöbbet élcelődött. Csakugy dobálódzott a milliókkal s kosárszáma szórta ki az ablakon a százas bankót, örökké hitelezett Rothschildnak s szerűket építtetett, a hol aranyait a megpeleszedés ellen szellőztette. Kötetekre menne csak azon élceinek száma is, melyeket vagyontalansága ellen pattogatott el.

De nem élt mindig ily szűk anyagi körülmények közt: voltak — régen — jobb napjai is.

Már jó ideje volt Pesten nevezetes ember, nyalka, kifogástalan gavallér, fekete frakkban, fényes cizillenderrel, a társas összejövetelek kedélyes fűszerezője, mikor Petrichevich Horváth Lázár a harminczas

*) E lapok szerkesztőjének nemrég átadott, sajátkezűleg irt életrajzi jegyzeteket, a mint ő maga fölírta, olvasóinkkal itt megismertetni:

„1810. június 26. születtem Tisza-Füreden, Hevesvármegyében. Szüleim előkelő családokból voltak. Anyám: Kubinyi Mária, atyám Bernát Mihály volt. Atyám mint megyei tisztviselő, rendkívül munkás, érzékeny természetű, nemes szívű és sokféle ismerettel bíró férfi volt. Zene, festés, kémikus, mechanikus stb. Teljes életét a tudomány és művészetnek szentelte. Gyönyörű könyvtárral és geológiai gyűjteménnyel bírt.

Ő ölt belém a művészet iránti meleg vonzalmat. Szóval, ez emlékedett érzelmekem gazdaság férőn a becsület és munkásság példányképe volt.

Iskolámat Debreczen, Pest és Sárospatakon végeztem. Jurátus koromban veztem el atyámat, kinek kora halála ráma névű nemesek gyermeke, hanem állampolgári csapás is volt. Vezető, irányadó nélkül maradtam. Csekély ismeretemenél megállapodtam. Csak a természeti és történelmi tudományok voltak hűveim; független maradtam teljes életemben.

Írói első kísérletim a „Hasznos Múltaságok” s „Rajzolatok”-ban” jelentek meg. „Freskóképek” cím alatt a „Honderű”-be írtam.

Eredeti önálló műveim: négy kötet „Freskókép”, „Kacagányok”, „Lavota élete”, s „Ki a vivát?” népszerű. Jelenleg összes műveim kiadásán fáradozom.

1834 körül hat évadon jelent meg tölem szöveg és melódia. Köttek van az „Alföldi halászlé” és „Sötét felhők kerekednek az égen” címűek.

Mint gyermek komoly és ábrándos voltam. Ritkán ívettem és sohasem szaladtam. Iskolatársim többnyire ludnak neveztek.”

évek elején azt találta neki mondani, hogy ha ő azt mind leírná, a mit beszélt, abból igen mulatságos olvasmány lenne. Megtette. Író lett. Így jelentek meg nagy feltűnést és országos jókedvet keltő „Freskóképei” a Honderűben. Valóságos freskók, erőteljes, hirtelen vonásokkal vázolt képek az alföldi életből. Dolgozott azonfelül a „Hasznos Múltaságok”-ba és a „Rajzolatok”-ba. A „Freskóképek” első kötete 1848-ban jelent meg.

Ugyanez évben Kossuth fölszólította, vállalja kormányhivatalt. „Ha a hivatal abból áll, hogy a nyugtatványt megírjam: akkor nem bánom.” — viszonzá Gázi. „Jól van hát — mondá Kossuth — egy ilyen nagy ország ilyet is elbir egyet; de már kettő sok volna.” Így lett aztán miniszteri fogalmazó, igazán „tisztelőbeli.”

„Dolgoztál-e hivatalos minőségben valamit?” kérdék egyszer az 50-es évek elején. „Ugyan hadd el, hiszen akkor akasztófáról lógva beszélnék veled” — ez lett az inkább szomorú mint jókedvű válasz. Ilyet akkor nem volt tanácsos hangosan kimondani.

1851-ben már kevesebb érdekltséggel találkozott a „Freskóképek” 2-ik kötete; 1854-ben pedig antikvitásnak tartották a harmadikat. Mikor pedig hasonló rajzokat és humoreszkeket 1857-ben „Kacagányok”-cím alatt adott ki, akkor már csak kevesen tudták az olvasmány nyomain visszaképzelt magukat a régi táblabíró világába. Írt egy vigjátékot is „Ki a vivát?”-cím alatt. Önálló műveit Lavotta életrajza zárta be.

Ez utóbbi mondható legjelesebb művének, mert a felcsillanó élénk színezés mellett valódi kedély melegséggel van írva. Ő maga is kitűnő érzéket tanúsított a zene iránt. Ki ne ismerné azt a szép magyar dalt: „Az alföldön halászlégyen vagyok én?” E dalnak mind szövegét, mind dallamát Bernát Gázi költö.

A régi jó táblabírói ludtollal irt végesvégig. Nagy lapidaris hosszúságú betűkkel, díszgyöri papírszeletekre. A legutóbbi időben már csak a Jókai „Üstökös”-ének irt egy-egy „Gazsiadát,” mit rendesen ő maga vitt el neki a „Hon” szerkesztőségébe, nagy kinnal vánszorogva fel a lépcsőn.

Jókait igen szerette. Ő szolgáltatta neki nagy részt azokat a Pest régi alakjairól szóló adatokat is, a miket az „Eppur si muove”-című regényében feldolgozott. Gázi bácsi még látta Pestet olyannak, a minőnek ott le van írva.

Szellemeinek csapongó szokellései bámulatra ragadók, ötleteinek sziporkái kifogyhatlanok voltak. A mi annál meglepőbb, mert vagyonán kívül már sok ideje egészségét s később hallását is egészen elvesztette, s a más emberekkel való érintkezéstől, a mi sok más nagy tehetségnél fő feltétele a szellem rugalmasságának, tökéletesen el volt rekesztve. Ő magából merített, önmagában táplálta azt a kiapadhatatlan forrást, mely őt oly kedvelté, oly ismertté tette.

Ajkló ajkra szálltak az adomák, miket ő eresztett legelőször szárnyra s a saját közvetítése nélkül is elterjedtek országsszerte. Ki ne ismerné azt a híres mondását, mikor egyszer a Tisza mellől Pestre térvé elbeszélte, hogy milyen nagy ur lett belőle. Három vályog maradt rá az atyjáról, azt egy este úgy megcsipte a szunyog, hogy reggelre három emeletes ház dagadt belőle.

Avagy mikor látta, mint dugja zsebre valaki kezét sziszegve, a mit Jókai jól megszorított. „Az még csak semmi, — így vigasztalta a kárvalóttát, — hanem a minap úgy megszorított a markában egy lázsiást, hogy az az ember ordított bele Körmezőbe, a ki kalapálta.”

Ha észrevette, hogy valaki nagyit, rögtön rálicsizált egy emelettel. Egyszer hihetetlen mesedolgokat beszéltek egy asztalnál a pesti tolvajokról. „No már az igaz — bizonyítja Gázi — nekem is tegnap lelop-ták a harisnyát a lábamról, a nélkül, hogy a csizmámhoz csak hozzá is nyúltak volna.” — Vagy az alföldi nagy sárról, a hol az emberek öble szedik a kutyáikat s úgy viszik ki az utcára ugatni.

A genialis nagyításnak páratlan mestere volt. Egy vékony hangú színházi énekesnőre azt mondta egyszer, hogy a hangját megfogta egy szabólegény a karzaton s nadrágot varrt vele. Egy nagyorru emberre pedig azt, hogy annak nem kell lánczhid: átnyújtja az orrát a Dunán s azzal Pestről kényelmesen átsétálhat rajta Budára. Vidéki jó embereket sokszor meg-megtréftalt az utcán, midőn nagy komoly és fontos képpel Bernát bankárról tudakozódott, a Rothschild kompanistájáról.

Örökké szikrázott, folyton ragyogtatta szelleme tarka pillangóit. S csodálatos, ő, a ki annyi életet, annyi humoros megjegyzést eresztett világgá, soha meg nem sértett senkit, de egy szóval se. Szélid, becsületes ember volt, a kiből nyoma se volt az epének.

Ő maga nem nevetett soha. Hihetetlen kalandjait, messze utazásait a legkomolyabb képpel tudta előadni. S beszélt úgy, mintha csak a maga kedvéért tenné; nem várt se tetszést, se nevetést. Az élcz nála nem volt eszköz, hanem maga a cél. Azt kérdezték tőle egyszer: „Gázi bátyám, neveltél-e 48 óta?” — „Sem azóta, sem azelőtt. Őt dolog van a mit soha sem tettem. Száz aranyat tűzök ki annak a fejére, a ki engem valaha nevetni, fizetni, gorbáskodni, hizelegni vagy szaladni látott.”

Saját helyzetéről, egészségéről, anyagi körülményeiről komolyan nem beszélt senkivel. Ez az oldala jéges maradt a világ előtt, itt nem melegeedett fel soha. Pedig hogy melegen tudott érezni, azt sokszor bizonyította. Nagy embereinkről nem szolt másképp soha, csak a legnagyobb kegyelettel. Édes anyja iránt, míg élt, a leggyöngédebb gyermeki érzelmekkel viseltetett, s ágya fölött az ő szép nagy betűivel é fölirat állt angol és magyar nyelven: „Isten gondviselése az én osztályrészem.”

Valami két hét előtt szegedte le a betegség. S bár halálát előre érezte, — mert a mit Lavottától birt, képet és hangjegyet a zenedének, Petőfinek hozzáírt két levelét pedig, melyet erekleként folyton tárczájában hordott, gr. Teleki Sándornak küldte *) — jó kedve még sem hagyta el. Pezsgőt szűresölgetett a kandalló mellett s mondá: „Tudtam, hogy megöl a franczia.” Utolsó szava is élcz volt: minden adósságát a lipótvárosi bazilika fölépítésére hagyta.

Jan. 4-kén halt meg. Íróársai díszes temetéséről gondoskodtak. Letűntével az ország a legjobb kedvű emberrel lett szegényebb, a magyar mythosz pedig ugyanazzal gazdagabb.

Legyen a föld neki olyan könnyű teher, a milyen ő a világnak volt.

Törs Kálmán.

*) Petőfi két levelét csak bizalmasabb barátainak szeretett megmutatni. Az egyikben így szólítja meg őt Petőfi: „Bátyám!” — A másikban, melyben már azt is tudtára adja, hogy megnősult, egy kis „paprikást” kér, a mi jól esik a sok szerelmi édességre, „de ne legyen annyira paprikás, hogy aztán az asszony ne élvezhesse. E leveli így van címezve: „Szent Gáspár barátomnak.”

E két levelét sokan kérték tőle nagy áron, akkor is, mikor talán egy krajczárja se volt. Ő ilyenkor hűd vérdugta tárczájába a leveleket s így szolt: „Becsületes ember előtt az ilyen megfizethetetlen, — többet ér egy dupla-czágnál.”

A természet befolyása az emberi társadalomra.

A művelődés foka, melyet valamely nép elérni képes, az illető ország földrajzi helyzetétől függ. (Comte 1827.)

Mióta a statisztikát nem pusztán adminisztratív célokból, hanem mint tudományt művelik s egyöntetű, rendszeres tömeg-észleleteket tesznek az emberi viszonyok minden körében, az így egybegyűlt adatok, a nagy számok s különösen az azokból kivont átlagok és százalékok öszszeségása az emberi cselekmények oly bámulatos szabályszerűségét tüntetik föl, hogy mindinkább kétségtelessé válik az az előbb tán nem is sejtett igazság, hogy nem a vakeset és nem a praedestinatio, hanem az emberi szabad akaratnak is kellő tét engedő magasabb törvények szabályozzák az emberi eseményeket, képezik a magasabb erkölcsi világrendet. S nem is abban rejlik a statisztika tudományának eddig kivított fényes érdeme, hogy ezen törvények némelyikét már fölfedezte és kifejtette, hanem abban, hogy föltekelt azt a tudatot, miszerint általában ily törvények léteznek; abban, hogy működésével megmutatta az utat, melyen haladva ama törvények ismeretere juthatunk, s hogy eddigi eredményeivel azon meggyőződést kelti, hogy szorgalmas művelése által e törvényeket mind föl fogják fűdözni és nagyszerű szervek öszszefűgésök egész teljében fölfogva, az emberiség közbjára fordítani.

Másrészt az egyetemes tudomány, különösen a természettan és ennek körében a természetföldrajz, az élettan és vegytan haladásával kétegetlenebb válik, hogy a természeti törvények és az emberi cselekményeket szabályzó törvények közt szoros kapcsolat és élénk viszonyhatás áll fön, s hogy az ember egészen megfelelőleg érzék-szellemi természetének, mindkét befolyásnak hódol. Az ökszerűség nagy törvénye, mely szerint minden jelenség okozat és ok egyszersmind, sehol oly nagyszerű világossággal nem tárul szemeink elé, mint ezen öszszefűgés vizsgálataánál. Röviden: vannak magasabb törvények, melyek szerint az emberi események beállanak; ezen ethikai törvényekre hatnak a természeti törvények. Más szóval: az ember és ennek szervek öszszesége, a társadalom, a természet befolyása alatt áll.

Ez az a nagy igazság, mely hivatva van a társadalmi tudományok sarkpontjává lenni, mert enélkül az élet tüneményeit, azok ökszerű öszszefűgését meg nem érthetjük; melynek általános föllismerése előtt a társadalom legnagyobb bajai elháríthatlanok maradnak. Nem elég, ha egy Montesquieu („Törvények szelleme” 14–18. könyv), egy Comte, egy Buckle („Angolhon művelődési története” II. fej.) tüzetesen foglalkoznak e kérdéssel, nekünk mindnyájunknak kell azt ismernünk kell éreznünk magasztosságát, mert mindnyájunk közös érdekeit illeti, s csak ha általánosan megismerjük: fogja jótékony hatását gyakorolhatni. Azért tartjuk szükségesnek újra és újra visszatérni e kérdésre, és az itt következő sorok is e megismerés közvetítését és előmozdítását célozzák.

Habár tagadhatlan, hogy az emberiség ismereteinek bővülését, eszközeinek szaporodásával, sok esetben sikerrel vív meg a természet erejével — mire sok példát lehet fölhozni, — s habár kétségtelen hivatása folytonos haladás által magát mindinkább emancipálni az elemek befolyása alól és a „természet ura” fényes címet kiérdemelni: mégis megdöbbenhetlen igazság marad, hogy a természet mindenkor gyorokolt és gyorokol bolyást az emberiségre, s hogy míg az ember ember marad, nem is fogja magát soha teljesen kivonhatni befolyása alól és életmódjában, erkölcsiében, politikai és társadalmi intézményeiben, vallásában, művészetében, sőt kétségtelenül szabad akarata kifejtésének tartott cselekményeiben is, önkénytelenül hódol az őt környező természet — sokszor észrevétlenül, de mindig hathatosan működő betolyásának. Igaz, hogy a tudomány jelen állása nem engedi e befolyás: minden következményeiben ismernünk, de igen is engedi a nagy igazságot fölfognunk és éreznünk, s nem szabad soha felednünk, hogy sok kivétel mellett is megállhat a szabály, helyes lehet az elmélet. Azon természeti tényezők közül, melyek a legközvetlenebb módon gyakorolják érintett befolyásukat, főleg a tellurikus viszonyok említendő, nevezetesen a talaj és ezzel öszszefűgőleg a földalakzat és a szorosabb értelemben vett természeti tünemények.

A talaj a társadalom működésére, alapja, s mint ilyen igen határozó befolyást gyakorol ala-

kulására. De minthogy az államon kívüli társadalom még folyvást csak elvont fogalom, azért fejtegetésünkben mindenütt az államtól tartjuk szem előtt, állításaink tárgyilagoss mérveül az államtól vesszük. S itt azonnal szembe szökik a talaj fontossága. Alkalmas talaj az állam föltétele, egyik alapereje. Alkalmatlan, p. o. egészen terméketlen talajon államok soha sem keletkeztek. Évekig barangoltak a vándortörzsek Ázsia terméketlen sivatagjain, a nélkül, hogy államot alakítottak volna, mert hiányzott az alkalmas talaj. Másrészt ismerünk területeket, melyek hajdan termékenyek lévén, virágzó államok bölcsői voltak és termékenységek akár elemi csapások, akár a káros rabló gazdálkodás folytán kimerülven, államtönnyezői alkalmatlanságukat elveszték és a rajtuk álló, virágzó államok eltűntek. Most csak szomorú rommaradványok hirdetik a hajdanában pezsgő élet elenyészett nagyságát. Az Euphrates és Tigris között, Babylon és Ninive környékén, hol azelőtt a természet tultengő pompában diszgett, most népetlen sivatag terül el; Semiramis bájkerjei helyén bogács és kiró terem csak! Kétségtelen a természet hatása e tekintetben. Erejével országokat teremt és semmisít meg. A korallok milliói talapatot raknak, a szél termő földet hord rá, a madár magot vet bele, s kész az alkalmas talaj; — míg másrészt hegyek helyébe völgyeket varázsol, népes szigetek elmerit (p. o. 1871. évi február hóban az Uj-Hebridák Aurora nevű szigete nyomtalanul eltűnt), egész világrészeket tengerrel borít el. A geológok és palaeontológok kutatásai kétegetlenebb teszik, hogy létezett Amerika és Európa között egy 550,000 □ mérföldnyi hatodik világ-rész: „Atlantia.” Most helyén az atlanti ocean hullamai háborognak! S mit tehet ily erő ellen a gyarló ember minden tudományával!

De nemcsak az államok keletkezésére gyakorol befolyást a talaj, hanem különösen karöltve az éghajlattal, az államforma alakulására is. Már Aristoteles is föllismerte a hideg és meleg égjali mólosító befolyást; és azóta az előbbre haladt államisme és államtudomány számtalan adatot szolgáltatott ez irányban. Az egyenlítőhöz közel fekvő, bőtermő talajjal, elpuhító égjalljal bíró országokban, és a keleti, egyhangú sík folyamvidékeken a despotizmus, autokratia és theokratia az uralkodó államformák. A sarkokhoz közel fekvő vidékeken a dermesztő hideg, a hétékig tartó sötétség gyakori munkamegszakítást, ezzel rendetlen életmódot és a vele járó dolgotalanságot szülven: itt is csaknem ugyanazon alakulatot látjuk államformák tekintetében, mint délen. Legkedvezőbbek a viszonyok azon országokban, hol az égjali mérsékeltéssel mellett, a talaj termő erejének kifejtésére folytonos munka kívántatik. Itt leghelyesebb arányban oszlanak meg a javak, minél fogva könnyebben és nagyobb körökben terjed el a műveltség, ezen első és föltétele a szabadságnak. Azért látjuk leginkább ezen országokban képviselve a köztársaságot és alkotmányos monarchiai államformákat.

Hogy az elmondottak igazsága szembe tünőbb legyen, vizsgáljuk meg közelebb, mily módokon gyakorolja a természet ezt a befolyását? E befolyás közvetítésére egyike a leghathatosabban működő közegeknek a táplálék, az emberi javak ezen legegyszerűsebbje, melynek könnyű vagy nehéz megszerzésétől ismét, — mint látni fogjuk — a népesedési mozgalom, a javak megoszlása, a munkabérek magassága és az ezekből folyó fontos politikai és társadalmi következmények függnek. A táplálék pedig, melylyel valamely nép él, az illető ország talaja és éghajlatától függ. E tényezők öszszefűgéséről és együttes hatásairól tehát bővebben kell szólnunk.

(Folyt. követh.)

Nemzeti halottak emlékezete.

Olmütz és Josefadt idegen várbörtönökhöz az 1843-iki szabadságharc után az 1856. április 3-ai kegyelmi ténység 435 magyar foglyát, kik hazánkban idegen haditörvényszékek által ítéltettek el.

Szabadságharcunk e szorvadói közül 24 év leforgása alatt csak hunyrtak el, s ezek neveit akarom itt jegyeztem nyomán közölni, s átadni a történelem lapjainak.

Olmütz és Josefadt 435 magyar államfoglya közül tudomásomra elhaltak az idő és következők:

1. Hat el Márton, 1848-ban nyiregyházi képviselő és kormánybiztos. 2. Szekeres György r. kath. lelke-z, az olmützi várfogdában. 3. Ambrus

János, vésztörvényszéki elnök, Nagy-Váradon. 4. Jakab Mihály, vésztörvényszéki elnök, Nagy-Váradon. 5. Oroszi László, Zemplénben. 6. Balázs Adalbert, Aradon. 7. Bige Károly, Kiszántón Biharban. 8. Palóczy Tamás, Svájczban. 9. Bernáth József, képviselő, majd kormánybiztos, Nagy-Váradon. 10. Boros Sámuel, szentesi polgármester, Szentesen. 11. Dósa Elek, maros-vásárhelyi jogtanár, kiszabadult után 1867-ben országgyűlési alelnök, Pesten. 12. Finta Márton, szabó, vésztörvényszéki elnök, a jöfőstadi várfogdában. 13. Markovics Antal alispán, Csánádban. 14. Varga Imre, Kunhegyesről, élelmészeti biztos, kiszabadult után nagykun-kerületi kapitány, Kunhegyesen. 15. Illéssy János, képviselő, majd kormánybiztos, kiszabadult után országgyűlési követ, Kiszántón. 16. Pákh Mihály, tiszamelléki ágost. hitv. superintendens, mint dobsinai lelkész, Dobsinán. 17. Boronkai Lajos, honti kormánybiztos. 18. Komáromi Lajos, rákoskeresztúri ágost. hitv. lelkész, mint ágylai lelkész, Ágyán. 19. Jakovics József, képviselő, kormánybiztos, önkze által Pesten. 20. Dániel János, Görgei élelmészeti főbiztos. 21. Melcz János, rákoskeresztúri ágost. hitv. lelkész. 22. Bogdány Mózes, rögtönbírósi elnök, Hosszmezőn, Mármarosban. 23. Ötvös Tamás, kormánybiztos. 24. Décei László, képviselő s kormánybiztos, Közép-Szolnokban. 25. Jablonszki Ignác, egykor a „Világ” szerkesztője, mint tanító Egerben. 26. Imrédy József, vésztörvényszéki elnök, Baján. 27. Oroszhegyi Szabó József, guerrilla főnök, Budán. 28. Bányai József, Erdélyből, a jöfőstadi börtönben. 29. Csányi Dániel, ref. tanár Debreczenben, kiszabadult után ismét tanár Debreczenben, majd képviselő, Debreczenben. 30. Bereczki Sándor, Erdélyből, a jöfőstadi börtönben. 31. Remellai Gusztáv, író, hadbíró, Pesten. 32. Baló József ügyvéd Erdélyből. 33. Magos Ernő, a jöfőstadi börtönben. 34. Szász József, gerjenyi ref. lelkész, a jöfőstadi fogdában. 35. Szépszegei Ferencz örnagy, Derecskén. 36. Blaskó Antal tüztiszt, Pesten. 37. Sebes Emil, gyászos halállal Pesten. 38. Bárd Leutsch Albert porosz, honvédtiszt, Kassán. 39. Tópa Lajos Kolozsvárt. 40. Ferenczi János, Tordán. 41. Nagy Dániel Erdélyből. 42. Veres József, mint tordamegyei főjegyző. 43. Moga János tábornok. 44. Jovics tábornok. 45. Hrabovszki János tábornok, az olmtzi fogdában. 46. Lezsák Lajos örnagy. 47. Mesterházi István honvédezeres, Mesterházán, hol emlékköve is áll. 48. Zikó János örnagy. 49. Szabó Nándor ezredes, az olmtzi fogdában. 50. Dipold Antal ezredes, Geszten Biharban. 51. Komárom György, előbb sáncz, azután várfogoly jöfőstadi fogdában. 52. Perczi Mihály ezredes, szerencsétlen halállal Nagy-Váradon. 53. Boczkó Dániel képviselő s kormánybiztos. 54. Czillich Ede honvédezeres, kiszabadult után budakerületi honvédeparancsnok, Budán. 55. Pukli János honvédezeres, fűrésd alkalomával a Marosba fult véletlenül Csánádon. 56. Psotta Mór tüzérezredes, reményt vesztve hazánk jövőről a budai honvédsíron vetett végtelen életnek. — 57. Sárosi Gyula, az „Arany trombita” írója, 1862-ben Pesten. 58. Bárd Luzsánszki Pál kormánybiztos. 59. Nyári Pál, önkéntes halállal Pesten. E három utolsó könygráti és thereasistadi fogoly volt.

Erdélyes volna, történeti szempontból is, ha e gyásznevet kiegészítenék azok, kik foglyatársaik valamelyike haláláról tudomással bírnak. Ez 59 halott számához sorozhatók azon résztvevő polgári egyének, részeit honvédtisztek, kik tevékeny részt vettek ugyan a forradalomban, de az említett két börtönben, mint államfogoly nem voltak bezárva. Ilyenek a *mult évről* — az 1849-ki magyar minisztérium két tagján: Vukovics Sebő és Duschek Ferenczen kívül: 1. Hajnóczy Sándor kiskéri ágost. hitv. lelkész, Kis-Körösön. Halálhirdetése jöfőstadi államfogolynak jelezte, de én, ki minden fogolytársamat személy szerint ismerem, biztosan állíthatom, hogy ott nem volt, hihetőség más fogdában szenvedett. 2. Orvos Obonyai János, a forradalomban a tábori orvosok főnöke. 3. Hattyúsi Kristóf, ráczalmási lelkész, 1849-ben kormánybiztos, Klapka tábori lelkése,

1861-ben szolgabíró, R.-Almásán. 4. László József, Vajda-Hunyadon, 1849-ben a vasgyárak főigazgatója, a híres piski csata alkalmával Bemnek golyókat szállított; a gyulafejevári és nagyszabeni börtönökben szenvedett.

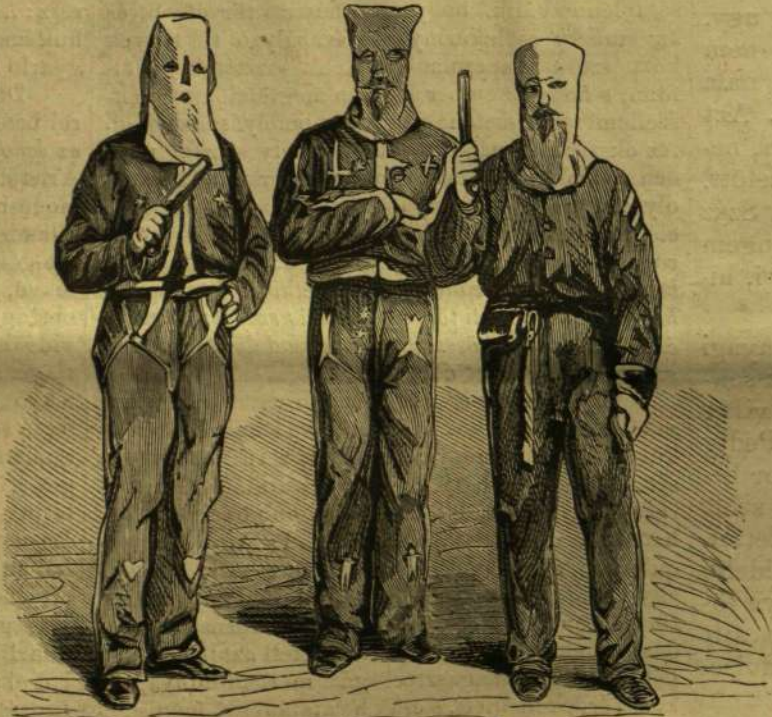
Az elmúlt évben elhunyt honvédtisztek. 1. Virág Gedeon, volt nádorhuzár, honvéd alezredes. 2. Csögi Gergely, később komádi postamester. 3. Noszlopi Antal ügyvéd Csurgón, honvédhadnagy. 4. Dercsényi István földbírtokos, 1848—9-ben honvéd lovas százados és guerrilla parancsnok. 5. Benyó Mihály, később bihari vizsgáló bíró. 6. Dr. Rokonstein Lipót, rabbi, 48—9-ben honvédnagy. 7. Halálakor bukaresti főbíró. 7. Horváth Zsigmond Veszprémben, 48—49-ben honvédnagy. 8. Budai László honvédnagy. 9. Somogyi József örnagy. 10. Váradi János László, 48-ban honvédnagy, 1867—9-ben lévai képviselő. 11. Driquet Péter volt honvédalezredes, Velenczén Friérmegyében.

Mi pedig, kiket megfogya bár, 24 év után is megkímél a halál, vajon sorozhatunk-e még egyszer jobbot, mielőtt követnők boldogult társainkat?!

Hajdu Lajos.

A ku-klux-összeesküvés Észak-Amerikában.

Egy csapat összeesküvő, kiknek titkoszerű neve és annak jelentése ma is talány a világ előtt,

Elfogott ku-klux-összeesküvők.

az Egyesült-Államok déli részét már évek óta folytonos izgatottságban tartja; bizonytalanná teszi a tulajdon szentségét, pangásra kényszeríti az ipart és kereskedelmet, s e hallatlan izelemnek még eddig a legszigorubb rendszabályok sem tudtak gátat vetni. A ku-klux-klan titkos szövetsége amaz ujjalakítási rendszabályok következtében jött létre, melyeket az Egyesült-Államok kongresszusa és kormányja az Unióhoz visszahírdetett déli államokkal szemben életbeléptetett és legelőször északi Karolina néhány megyéjében 1867-ben ültető föl fejt. A rabzoltság hivatkozása, az Unió és köztársasági párt eme kérelhetetlen ellenségeinek, szövetsége időközben csakhamar elterjedt valamennyi déli állam területén s különösen déli Karolinában, Georgiában, Alabamában, Mississippiben, Kentuckyban és Tennesseeben számtalan követőre talált. Ezek, a kik magukat egymás iránt s gonosz szándékaik és szervezőtök titkokban tartására, különben halálbüntetés terhe alatt esküvel kötelezték, semmiféle gonoszagtól és erőszakoskodástól, sem gyújtogatástól, sem gyilkosságtól nem borszadtak vissza; bizonyos meghatározott időkben összejöttek s gonoszuteteiket rendszeres lóhátan hajtották végre s aláczézal fedezve magukat, miként mellékelt rajzuk mutatja őket, mely a titkos szövetség közelebről befogott három tagjának fényképeiről készült.

Epen akkor fogták el őket, midőn Missis-

sippi államban egy iskolaházat és a szegény tanító lakását fel akarták gyújtani.

A ku-klux tagjai főleg a mult év utolsó felében, a választások alatt fejtették ki roppant tévelykességet. Az összeesküvés máskor is a választások alatt virágzott leghatalmasabban, de most, midőn Grantnak, a ku-klux-klan legnagyobb ellenségének elnökké választásáról volt szó, minden követ megmozgattak ellene.

A ku-klux-üzemek már 1870-ben magukra vonták a kongresszus figyelmét s egy törvényt bocsátottak ki ellenük, mely oly szigorú volt, hogy talán véget is vet vala e titkos szövetség gonosz létének, ha ez már oly nagy mérvet nem öltött volna. De utóljára oly elbizakodottakká és vakmerőkké lettek, hogy déli Karolina kormányzója katonai segítséget kért Granttól ellenük. Grant az ügyet 1871-ben a kongresszus elé terjesztette, mely az említett év áprilisában egy kuklux-ellenes törvényt bocsátott ki, mely Grant elnöknek 1872. júniusáig teljhatalmat engedett a gonosz banda kiirtására. Ideje is volt már, mert utóljára fényes nappal betörték a magánosok házaiba, ott mindenkit elkinoztak, mindent elraboltak, a bírót a törvénykezési teremben, a papot a szőcséken lötték agyon, szóval elvetemültségük nem ismert határt. Különösen a négerekre voltak dühösek és azokra, kik a négereket oktatták, tanították.

Sajátos hangzásu nevök jelentésével maig sem vagyunk tisztában. Némelyek szerint azt a hangot akarja utánozni, mely a puská s pisztoly sarkányának felhúzásakor hallatszik; mások szerint a ku-klux-klan eszavakból származott: cuc=intés, gluck=guggolni és clan skót nyelven banda, szövetség.

Egyveleg.

*(Az elveszett üstökös.) A Biela-féle üstökös, mely 1846-ban bizonyos zavaró befolyás következtében ketté szakadt, s azóta 1866-ki, sem mult évi megjelenésekor, tudományosan megfigyelhető nem volt — mint a „Spectator” írja — szerencsésen megkevert. Sajátos astronomiai konjektura vezetett nyomába. A nov. 27-ki csillaghullásról ugyanis Hind a csillagászati társulat előtt azon véleményét fejezte ki, hogy a csillagzáró a Biela üstökösből eredt. Ezt előzőleg a „Daily News” csillagász írója is hasonló nézetet nyilvánított. — Klinkerfues e fölteszteteket bizonyosra fogta s találmára rá süröngyözött Pogson urra Madrasba hogy: „Biela nov. 27-én a földet érinté: keresd a centaurus tetőjébe.” (A centaurus theta csillagzatának szomszédsága ugyanis Európából meg nem figyelhető.) És a madraai csillagász kutatása harmadik estéjén csakugyan megtalálta a szökevény felét, melyet fényes, udvaros s bár bányadt, de kivehető üstökösnek ír le. Az elveszett üstökös másik felét azonban nem látta. — Ez eset megerősíti a csillagászok azon föltesztét, hogy az üstökösjárás és csillaghullás között összefüggés van. Az üstökös megjelenése a föld-pálya közelében csillaghullást feltételez; s a csillaghullás viszont bizonyosságra, hogy üstökös ért a föld pálya körébe.

*(Galambversenyek.) Belgiumban a galambversenyek a legszelebb kifejlődést nyerték; a mult évben ily versenyeknél több mint 980 fogadást történt, 19,340 frank díjjal. Csak három frankra téve a versenydíjat fejenként, kiténik, hogy legalább is 154,720 galamb vett részt a versenyekben. Ha számítjuk tovább a közöz nem tett versenyfogadásokat is, bátran tehetjük a versenygalambok számát kereszkm 200,000-re. Az „Ellenőr”, mely „sport” rovatában a vadászatok és lófuttatások mellett a galambversenyeket is figyelemmel kíséri, említi, hogy februárban Nizzában is lesz ily verseny, melyre Londonból, Belgiumból és Franciaországból érkeztek már Monacoba galambok. Ezeket naponként a szabadban étetik, s hogy el ne szökjenek, a körülölköz sziklákban fészkelő solymok őrt állanak, kegyetlenül megfojtva minden menekvőt.

Melléklet a Vasárnapi Ujság 2-ső számához 1873. jan. 12.

T Á R H Á Z.

Irodalom és művészet.

— (A „Budapesti Szemle”) első, jan.-februári száma az ujév első hetében kitűnő és gazdag tartalommal jelent meg. A m. t. akadémia megbízásából szerkeszti Gyulai Pál. E folyóirat, mely a Csengery „Budapesti Szemle”-jének mintegy folytatása, az egész irodalomban osztatlan elismeréssel fogadtatott s remélhetőleg a közönség is érdemelt figyelemmel s támogatással fogja részesíteni. Nem irodalom-pártól van itt szó, hanem arról, hogy közönségünk mutassa meg, mennyire van szüksége olyan szellemi táplálékra, a minőt e vállalatban nyújt a derék szerkesztő. Mert a „Budapesti Szemle”, — mint előjára mondja — tájékozni igyekszik a magyar közönséget az eszmékről, melyek világszerte foglalkoztatják a szellemeket s mintegy közvetítő kíván lenni egyfelől a szaktudomány és mivel közönség, másfelől a hazai és külföldi irodalom között. — Már az első szám derekasan jellemzi maga magát, csak a tartalom áttekintésével is. Salamon Ferencz cikke „A történelmi vizsgálatról” épen időszerű, midőn történetirodalmunk az adatgyűjtés terén elérhető sikerrel megelégedve, a maradandó becslő feldolgozásról mintegy megelégedni látszik. A történetírás törvényeit fejtegeti érdekesen és a felállított törvényeket melyen látó történelmi tekintetéről tanuskodó példákkal világosítja. „Marc Antonio Rajmóni és iskolája” című alatt Palszky Ferencz a rézmetszés történelméből ismerteti e műg egyik legnevezetesebb művelőjét s egyszersmind közli Marc Antonio Rajmóni azon rézmetszeteinek jegyzékét, melyek az országos rézmetszettárbán őriztetnek. Imre Sándor „A magyar nyelvújítás és tévedései” című dolgozata nyelvészink iratai között csaknem páratlanul áll, mert tudományos alaposan mellett egyszersmind oly szépen, élvezetesen és világosképpen csinál van írva, hogy nyelvünk tisztaságának, magyaros zamatának és mélyebb törvényeinek kérdéssel a nem szaktudós olvasót is egészen megismerteti és megbarátkoztatja. Szász Károly „Hugó Viktor legújabb munkájáról” — „A rettenetes év”-et ismereti s cikke folyamában a kötet szebb és jellemzőbb darabjai közül többet egészen is bemutat az ő ismert, élvezetes fordításában. Brassai Sámuel a természetudományok haladását fogja bemutatni. Most az első közleményben az angol Carpenter-nak egy remek előadását ismerteti, melyet a brit természetudományi társulat mult évi gyűlésén tartott. Vámbéry Ármin „Timur és udvara” című mutatványt közöl, „Bokhara történetéből”; Arany László pedig az angol szociálisitikus nemzetgazdák nézetét ismerteti „A földesítő párt Angliában” című alatt. Arany János „Testhalom” című rövid költői elbeszélése a nyelv és verselésbeli virtuozitás mellett még különösen életrajzi tekintetben is érdekes, mert a szalonai határon csellel vívott diadalát éneklő a hajduknak s benne a város határában mindazon helyei szerepelnek, melyek a nagy költő képzelődését bizonyosan már gyermekkorában foglalkoztatták. Lévy József „Könyvnyű bucsú”-ja az ő szokott hangján, természetes, egyszerű érzést énekel, mely ha nem mély is, de mindenütt tiszta és nemes. „A Belényesi Gábor brája” című beszély, mely az író megnevezése nélkül van közölve, már eddig is méltó érdeklődést keltett. Paulay Ede „A nemzeti színház szervezeteiről” írván, most egyelőre a külföldi színházak körül tett észleleteit adja elő. Keleti Gusztáv „Képművészeti szemlést”-t közöl, melyben felszólal a vád ellen, mintha Ferenczy szobrászt a nemzet nem gyamolította volna eléggé, holott tehetségéhez s művelőhez képest annyit sem érdemelt. A szerkesztő, Gyulai Pál az „Ujabb magyar regények”-et ismerteti s szól Jókai „Eppur si muove”-járól, Toldy István „Anatole”-járól, Bajza Lenke „Előítélet és felvilágosultság” című regényéről, Tolnai Lajos „Az urak” és Beóthi Zsolt „Bíró Márton” című művéről. Végre még egy utazási cikket „Az Alpok közt” következik s záradékal az „Értelmit” rovatában Balogh Ferencz magyar protestans egyháztörténelmi műve van röviden bírálva s egy angol irodalmi polemia ismertetve. — Ily tartalmak közténél az ajánlás, meggyőződésünk szerint, valóban felesleges. Csak annyit említnék, hogy a Szemle ára egész évre 12 ft, félévre 6 ft, egyes számok ára 2 ft.

Kiállítás díszes. A „Budapesti Szemle” az akadémia támogatása mellett Ráth Mór kiadásában jelen meg.

*(A „Nyelvőr.”) El nem mulaszthatjuk, hogy ne figyelemztessük lapunk olvasóit a „Magyar Nyelvőr”-re, mely a nyelvkorcsosulás ellen intézett hadjárataival már eddig is érezhető szolgálatot tett nyelvünknek, s e mellett más céljairól sem feledkezik meg, hanem szorgalmasan gyűjti mindünnen az adatokat, s megvitatta a kérdéseket, a melyeknek megállapítása nélkül az egész szükségé vált tudományos magyar nyelv-tannak teljes s kimerítő egybeállítására még sok időre csak pusztá ohajtás maradna. A „Magyar Nyelvőr” ára egész évre 5 ft, félévre 2 ft 50 kr. Előfizetheti a „Magyar Nyelvőr” kiadó-hivatalában (Pest, Hungária-szálloda, 185—186 sz.), azonkívül Aigner Lajos könyvkereskedésében.

*(A „Magyar népdalok”) dallamainak összegyűjtésére a kormány már két éven át jelentékeny segélyt, az első kötet kiadására pedig a Kisfaludy-társaság 2000 ftot adott. Bartalus István novemberről előfizetést nyitott rá, s ime kapott rá újévi 32 előfizetőt. Meghosszabbítja tehát az előfizetési határidőt e hó végéig, s ha akkor sem lesz több siker: a munkát egyszersint félre teszi. Szomorú jelenség, mert hiába magyarkodunk szóval, ha az ily lényeges magyar ügyeket veszni engedjük. Fölhívjuk tehát mi is ujjal a zenéző magyar világ figyelmét e kötetre, melynek előfizetési ára 3 ft, kötet 4 ft. Az összegyűjtött Bartalus (Pest, országút 38. sz. a.) küldendő.

*(„Külső-Szolnok”) címmel Novák Géza Szolnokon február 1-jén egy új hitelűt indít meg, mely, mint igéri, a politika kizárásával a megye anyagi és társadalmi kérdéseivel kíván foglalkozni. A lap előfizetési ára egy évre 6 ft.

Közzétételek, egyletek.

*(Magyar tud. akadémia.) Az akadémiai új év érdekes és tartalmas üléssel nyílt meg f. hó 7-én. Csengery Antal elnök d. u. 5 órakor megnyitván az ülést, Arany János főtitkár először is fájdalmas szívvel említé gr. Andrássy Györgynek, a hazai tudományosság lelkes pártfogójának, az akadémia egyik első alapító és tiszteletbeli tagjának elhunytát; egyszersint Deáky Zsigmond győri kanonok és címzetes püspököt, ki szintén az akadémia tiszteletbeli tagja s a magyar tudományosság buzgó képviselője volt. Ezután a főtitkár jelentést tett azon pályázatok eredményéről, melyek határnapja 1872-ik évi decz. 31-ével lejárt: a gr. Teleki-féle drámai pályázatra 9, a Karácsonyi-féle vigjátéki pályázatra pedig 4 pályamű érkezett be; a Sztrókai Antal-féle jogi pályázatra („a kötelek részről”) 4, a magyar hölgyek alapítványára („a logika kézi könyve”) kettő, és ugyancsak a magyar hölgyek egy másik alapítványára („Anthropologiai kézikönyv”) egy. Ellenben Czartoriszki herczeg 1000 forintos pályázatára, melyet azon kérdés megjelölésére tűzött ki, „melyek voltak a Magyar- és Lengyelország közt fennálló viszonyok hajdan és most, történeti és művelődéstörténeti szempontból” egyetlenegy pályamű sem érkezett. Horváth Mihály abban találja e pályázat meddő voltának okát, hogy az idő (egy év) ily fontos és sok kutatást igénylő kérdés megoldására nézve nagyon is csekély volt; az ő indítványára az akadémia e pályázat újabb határidejét három évre, 1875. decz. 31-éig tűzte ki. — Az összes ülés után következő az első osztály ülése és ebben először is Palszky Ferencz felolvasása, mely Bisticci Vespasianóról szólt, a ki olasz könyvtáros és tekintélyes florenzi polgár volt, kinek boldobán a XV-ik század utolsó tizedeiben az akkori művelt világ legnevezetesebb tudósai fordultak meg. „Híres emberek élete” című alatt Vespasianó egy könyvet írt, melyben két magyarról: Janus Pannoniusról és György kalocsai érsekről is de jellemrajzot, kik, mint Mátyás király követei, gyakran jártak Olaszországban, többször érintkeztek Vespasianóval, s kikről ez, különösen János püspökről, igen magasztaló dicsérettel emlékszik meg, nagy magasztalással írván le azon fényes követéséget is, melylyel János püspök, mint Mátyás küldötte, Rómában járt. — A második értekezés, Goldsicher Ignác, mint vendég „A nemzetiségi kérdés az

araboknál” című alatt tartott előadást; különösen azon roppant jelentőségű befolyásról értekezett, melyet Mohammed tanának elterjedése gyakorolt az arabokra, mint nemzetre. Azelőtt az arabok — laza nomád nép — apró törzsekre volt szakadva, s a kölcsönös versengés, féltékenység nem engedte őket egyesülni. Mohammed föllépése egyszerre egy nagy eszme zászlaja alá gyűjtött valamennyi törzset. Az ő tanai által nemcsak az apró törzsek egyenlensége szűnt meg, de háttérbe szorult általában a nemzetiségi tekintet is. Mohammed azt mondá, hogy az ő prófétai küldetése kiterjed „fehérekre és feketékre”, az egész világra, s azt kívánta hivatni, hogy többé ne szólnak az arabokról, se perzsákról, hanem mohammedánokról. Ez eszméje egyesíté aztán a roppant mohammedán-birodalmat, bár teljes érvényre nem juthatott, mert utódai úgy értelmezték azt, hogy minden nemzetiséget az arab nyelvnek akartak alávetni, a mi azonban az iráni népeknek végre is erős reakciót keltett. Végül Fogarassy János mutatá be Bálint Gábor keleti utazó két újabb levélét Pétervárról. Írja, hogy mongolországi útjára február elején szándékozik elindulni; nagy szüksége van az orosz kormány pártfogására és ajánló leveleire, s ezek megszerzésében jelentékenyen segítette őt az amerikai Egyesült-Államok pétervári konzula, Pomuzs, „ki — így jegyzi meg Bálint — tetőtől talpig becsületes magyar ember.” Az ajánló leveleket megkapta az orosz belügyminiszteről Tomaseffől, már most — ugymond — biztosan utra kelhet, csak várja a pénzt.

*(A Kisfaludy-társaság) jan. 8-ki ülésén, mely a december hódi elmaradt ülést pótolta, az értekezlet helyét költemények fölolvása foglalta el. Először Gyulai Pál olvasott föl Szász Károlytól több Góthe-fordítást. Szász Károly ugyanis ujjában Góthe kisebb verseinek fordításával foglalkozik, s e híres német költőt, mint lyrikust lehetőleg teljesen akarja átültetni a magyar irodalomba. Gyulai után jött Rákosi Jenő, ki Csapreghy Ferencztől három verset olvasott föl. A harmadik fölolvás Gressgus Ágost, előtérve elődétől, a maga költeményét adta elő, melynek címe: „Magamról.” E költeményben a költő elmondja, miszerint vagyonban, rangban stb. szereti a közönséget; de a szeretőben és a politikában egész ember akar lenni. A fölolvásokat titkári jelentések követték, melyekből megemlítjük, hogy a társulat által kitűzött pályázatok közül az elméleti kérdésre „a drámai középfajokról” egy, a költői beszélyre 9 pályamű érkezett be. A társulat alapítói tagjai közé ujjában Stépan Gáspár lépett be Zemplémből 100 ftal.

*(A magyar földrajzi társulat) vasárnap d. u. négy órakor tartja első évi közgyűlését az akadémia üléstermében. Vámbéry Ármin másodolnok tart megnyitói beszédet s adja elő a mult év földrajzi működéseit.

*(A müncheni magyar egyet) a mult év utolsó napján kedélyes szilveszter-estélyt tartott, s egyszersmind Petőfi emlékét is megünneplelte. Ötvenkét tag s több vendég vett részt benne. Először Grünfeld Sándor elnök fejtette az ünnepély célját, összetartásra híván föl a tagokat. Azután Ofner József adta elő az utolsó ünnepély óta előfordult hazai fontos eseményeket, s ugyanő „Petőfi emlékeztető” című felolvasást tartott. Majd szavalatok és népdalok éneklése következett. Ezután Petőfi Pesten fölláttatandó szobrára a jelen voltak jelentékeny összegű adakoztak össze. A vendégek legnagyobb részét ott tartózkodó jeles magyar festőművészeink, azonkívül egyes egyetlek képviselői képezték.

Ipar, gazdaság, kereskedelem.

*(Mezőgazdasági intézetek statisztikája.) A mezői gazdaság fejlesztésére hánzánkban a következő intézetek és társulatok működnek: 1) Felsőbb gazdasági intézet: négy, u. m. a debreczeni, kolosmonostori, kesztelhyi és magyar-óvári. 2) Földmívelési iskola: nyolcz, u. m. a debreczeni, kesztelhyi, hradeki, nagyszentmiklósi, besztelceri, meyeri, brassói és balaton-füredi. 3) Vinczellér-képezde: négy, u. m. a budai, ér-dőszegi, tapolcazi és tarcazi. 4) Méhészkola egy: Buziádon a Bánáthban. 5) Gazdasági egyet: ötvenkilenc. 6) Kertészegylet: hat. 7) Bortermelő társulat: hat.

8) Mészáros egyet: kettő u. m. a dornoki és nagyszabasi. 9) Haltenyésztő társulat: egy, az iglói. 10) Erdészeti egyesület: egy, az orsz. magyar. 11) Ménes intézet: három, u. m. a bábolnai, kisbéri és mezőhegyesi. 12) Mentelep: négy, u. m. a székesfehérvári, nagygyőri, szepi-szent-györgyi és varasdi. Ezen rövid kimutatásból is láthatjuk, hogy dacára 17.084.700 hold szántóföldünknek, kis birtokosokat képező földművelési iskola az egész magyar korona területén csak nyolc van.

** (Xántus János házi ipargyűjteménye), melyet a világtárlat számára Erdélyben s az ezzel határos vidékeken gyűjtött össze, a „Köztelek” két nagy termében van felállítva. E meglepő gyűjtemény nagyjából a nép által készített házi és földművelési czikkeltől áll. A Dunántuli és felsőmagyarországi vidékekről hasonló gyűjteményt Rómer Flóris állít össze.

Mi ujság?

— (III. Napoleon.) Franciaország volt császára, Angliától érkezett távirat szerint, jan. 9-én déli 12^h, órákor Chislehurstban meghalt.

** (A fővárosok rendezésére) kiküldött 34-es bizottság jan. 9-én tartotta alakuló ülését. Mindhárom egyesítendő város bizottsági tagjai majdnem teljes számmal megjelentek, s a bizottság elnökévé Szécher Mihályt, alelnökké b. Lipthay Bélát, jegyzökké Gerléczt, Kammermayert és Ország Sándort választották meg a bizottság kebeléből.

** (Az aradi honvédek.) Az 1849. febr. 8-án Arad utcáin folyt harcban elesett honvédek emlékére készített szobor felállítására már megkezdették az előkészületeket. E szobrot a főúti sétány északi végén, mintegy 4 üllel beljebb a korlátnál a sétány közepében helyezik el, s alapkövét a napokban teszik le, úgy hogy február nyolcadikáig a szobor készen leendő a leleplezésre, mely a város védelmében dicsően elvértettek halálának ez év fordulójára van kitűzve. A szobor talapzatának előírására a következő följelent fog jönni: „A magyar nemzetnek szabadságáért vívott és önvédelmi harcában 1848 és 1849-dik években: különösen Arad szab. királyi város megvédelme alkalmával 1849. február hó 8-án történt utcai harcban vitézül elesett honvédek emlékére — közkegyelemből fölállította az 1848/9-ki aradi honvédek egylete Aradon 1873. febr. 8-án.” — A talapzat hátsó részére pedig Fábrián Gábor, jeles veterán tudósunk által készített következő sorok fognak bevésni:

Thermopylae nem tudja, Sziget se világhírű hőseit
Rendre nevezni: Arad szinte nem itt az óvót.
A nevek elveszték, de híruk tündöklő öröke!
A honvéd-czim alól, míg a magyar haza áll.

** (Szlávy miniszterelnök) visszaérkezett Bécsből, hol a banküggyben járt. Közben Pozsonyban is megfordult, hol nővérénél, Nyáry grófnénál szállott meg s meglátogatta a „Humanitas” kiállítását is, s az egyletnek 100 ftot adott át.

** (Gizella főhercegnő menyegzője) „Presse” szerint Bécsben fog megtartatni. Az eszme, hogy a családi ünnepély Budán tartassék meg, a királynétől jött, de a fejedelmi völgyén határozott kívánságára, s Gizella főhercegnő kérésére a király Bécsot tűzte ki a menyegző helyéül, s a királyné is beleegyezését adta az elhatározáshoz.

** (A „kétfejű családnyit”) a hétensokan megnézték a redout-termeiben; még vidékről is jöttek föl Pestre e csodálány megismerésére. A nézők közül persze sokan megcsalhatók nagy várakozásukban, mert nem a hirdetésekben lefestett kétfejű egy lény: hanem két teljesen kifejlett nőszemély állott előttük a valóságban, kik állítólag a tompor táján, egymáshoz háttal fordulva, vannak összenőve. Lapunk olvasóival rajzban és leírásban már régebb (1871 évi 35 sz.) részletesen megismertettük őket, s így most elég lesz röviden meg-

emlitenünk, hogy az ikrek produkciója a közönség előtt egy kis séta, egy kis társalgás (ha t. i. van a ki angolul beszéljen velök) és egy angol dal előadásából áll. — Miss Millie és Krisztina iker nővérek szerdán mutatták be magukat a budai királyi várakban a királynőnek is, ki hosszasan társalgott velök s néhány dalt is előadkeltetett.

** (Szegeden 1872-ben) a szülöttek összes száma: 2302, míg a halottaké: 2337. Házasságra lépett összesen 651 pár.

** (A cholera,) a főváros ezen rettegett vendége, mely itt tartózkodása alatt számos emberéletbe került, mint járvány már teljesen megszűntnek tekinthető. A cholera-bizottság jan. 9-én tartó utolsó ülését melyen azt is jelenték, hogy Pest városában az óvintézkedések 200.000 ft-nál többbe kerültek. A járvány Ung- és Zemplénmegyében is szűnőben van.

† (Halálhíradások.) Sztankovánszky Imre, Tolnamegye főispánja, közéletünk egyik régi bajnoka, élete 75-ik évében, f. hó 4-kén Budán elhunyt. — Nagy Károly, a pestvidéki törvényszék elnöke, ki ez állásának elfoglalása előtt Pest legnevezetesebb ügyvédei közé tartozott, mint törvényszéki elnök pedig a magyar bírói kar egyik díszjele volt, e hó 6-án, élete 53. évében Pestben elhunyt. — Lázár Vilmos 48-ki honvéderedő s aradi vértanú özvegye: szül. Reviczky Mária báróné 62 éves korában Pestben meghalt. Éplátogatásán volt vejenél: Székely Imrénél, midőn tüdőszélhűdés érte s rövid betegség után megszűnt szenvedni. — Jankó János pécsmegyei áldozár, aranymisés pap és kárász esperes-plébános, élete 75, lelkipásztorságának 36-ik évében elhunyt. — Fűzy Sándor, kisludai birtokos és sopromegyei volt főjegyző, decz. 31-én mellgörcsben meghalt. — Reiter Adolf, a pesti ág. hitv. népiszkolának kedvelt tanítója, jan. 7-dikén halt meg.

— („Az Anker”) 1872-ik év november havi üzleti-mutatása: — E hónap a társulatnál benyújtott összesen 755 bevallás 1.275.124 ft-t biztosított összeggel, és pedig: 459 bevallás 899.587 ft-tal halálesetre, és 296 bevallás 375.537 ft-tal díjra. Kiadott 501 kötvény 824.247 ft-tal halálesetre, és 866 kötvény 1.229.184 ft-tal díjra; összesen tehát 867 kötvény 1.229.184 ft-tal. A havi bevétel volt 125.936 ft haláleseti díj, és 111.147 ft bntételekben, összesen 237.083 ft. Ez évben benyújtott 7998 bevallás, 13.187.858 ft-tal, és kiadott 12.082.202 kötvény 2.543.572 ft-tal; ugyan ezen időben bevétel volt 425.478 ft. A társaság működése kezdettől fogva halálesetekért kifizetett 4.502.942 ft, és az 1872-ik tölési társulás (Associatio) eredménye 605.146 ft volt mely összeg 732 tag közt aránylagosan felosztott.

Nemzeti színház.

Péntek, jan. 3. „Falura kell menni.” Vigjáték 3 felv. Irták Bayard és Wailly; ford. N. N.
Szombat, jan. 4. „Hungary Lázló.” Opera 4 felv. Zenéjét szerzte Erkel Ferencz.
Vasárnap, jan. 5. „Az amerikai.” Népszínű 3 felv. Irtá Szilgigeti.
Hétfő, jan. 6. „Az új emberek.” Vigjáték 3 felv. Irtá Toldy István.
Kedd, jan. 7. „Ernani.” Opera 4 felv. Zenéjét szerz. Verdi.
Szerda, jan. 8. „Végrendelet.” Eredeti dráma 5 felv. Irtá Csakó Zs. (Eöry G. ur vendég fölléptével.)
Csütörtök, jan. 9. „Tell Vilmos.” Opera 4 felv. Zenéjét szerz. Rossini.

Szerkesztői mondanivaló.

— Limbach F. L. Az illető nem azon felekezethez tartozik, melyet ön említ. Nem is áll semmiféle iránynak szolgálatában, hanem igyekszik minden téren megismertetni s méltányolni a mi jót talál, akár önk sorában, akár más irányban. Egyébként meglepő, hogy mai nap valaki egy tisztességes, munkástagokból s századok óta törvényes jogalapon álló felekezet ellen úgy hadakozzék. Erre tanítja-e a szerzetet intő mester és az ő tanítványa, ki mindenkör azt hangosította, hogy: „Fiaim szeressétek egymást!”

— K — var. M — n. Lapunk köréhez illő dolgozatokat szívesen fogadunk, s később kívánsát is teljesíthetjük.

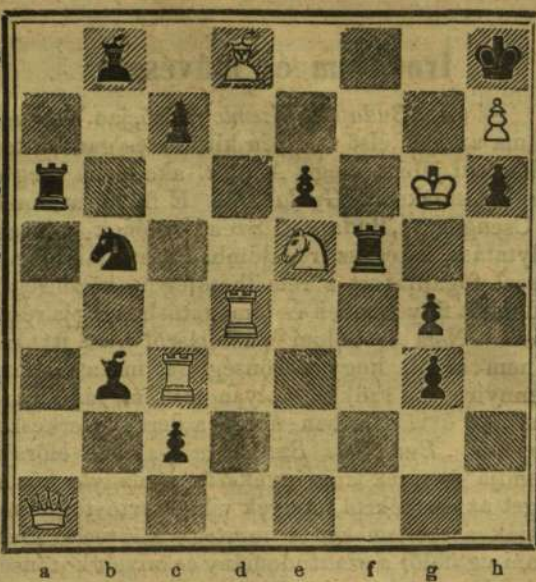
— Kisújszállás. I. B. Mai számunkra csak egy napot késett: jövő számunkban adjuk.
— Varanó Cs. I. Még csak egy kis türelmet kérünk: a kívánt számot kiadó hivatalunk mindenesetre meg fogja küldeni, csak az újvi munkatorlódsá szűnjék egy kevéssé.

SAKKJÁTEK.

685-ik sz. f. — Czenthe Józseftől

(Miskolczon.)

Sötét.

Világos.

Világos indul s a negyedik lépésre mottot mond.

A 680-ik számú feladvány megfejtése.

(Galambos Lászlótló Kecskeméten.)

1. Ba5—al : Kd4—c3:
2. Fd6—c5 Kc3—b2
3. Fc5—d4 matt.

Helyesen fejtették meg: Vessprémben: Fülöp József. — Miskolczon: Czenthe József. — Gelsen: Gleisinger Zeigmond. — Jászvásáron: Galambos István. — N-Szalónán: Kovács Albert. — Pesten: Popovits Ármánd. — A pesti sakk-kör.

Rövid értesítések. Szárospatak: G. K. Megkaptuk s közölni fogjuk. Nagyszőlősi kaszinó: Az egyedüli lehetséges megfőtés fentebb látható.

Előfizetési fölhívás

VASÁRNAPI UJSÁG

Politikai Ujdonságok

1873-ik évi folyamára.

(Ismeretterjesztő és politikai hetilap. — Az egyik számos eredeti képpel illusztrálva; a másik rendkívül mellékletekkel bővítve.)

Előfizetési föltételek:

Postán küldve vagy Pesten házhoz hordva.

A Vasárnapi Ujság és Politikai Ujdonságok együtt:

Egész évre (január—december) 10 ft.
Félévre (január—június) 5 "

Csupán a Vasárnapi Ujság:

Egész évre (január—december) 6 ft.
Félévre (január—június) 3 "

Csupán a Politikai Ujdonságok:

Egész évre (január—december) 5 ft. — kr
Félévre (január—június) 2 " 50 "

Egyes előfizetéseket legelőszörűbben postai utalvány által eszközölhetők, a melyre bérmentesítéssel csak egy darab 5 krajczáros bélyeg kívánatik.

Tíz előfizetett példányra gyűjtőinknek egy tisztelt példányt szolgáltatunk.

A Vasárnapi Ujság és P. Ujdonságok kiadó-hivatala (Pest, egyetem-utca 4. sz. a.)

TARTALOM.

Gróf Andrássy György (arckép). — A pinty tandósa. — A hadnagy tyukja. (folyt.) — A vihar pusztításai a keleti-tenger partjain. (három képpel). — A löcsei város-ház (képpel). — Bernát Gáspár (arckép). — A természet befolyása az emberi társadalomra. — Nemzeti halottak emlékezete. — A kuklux-összeesküvés Észak-Amerikában (képpel). — Egyveleg. — Tárház: Irodalom és művészet. — Közintézetek, egyletek. — Ipar, gazdaság, kereskedelem. — Mi ujság? — Nemzeti színház. — Szerkesztői mondanivaló. — Sakkjáték. — Heti-naptár.

Felelős szerkesztő Nagy Miklós (L. magyar-utca 21. sz.)

Előfizetési föltételek: a Vasárnapi Ujság és Politikai Ujdonságok együtt: Egész évre 10 ft. — Fél évre 5 ft.

Csupán Vasárnapi Ujság: Egész évre 6 ft. Fél évre 3 ft. — Csupán Politikai Ujdonságok: Egész évre 5 ft. — Fél évre 2 ft. 50 kr.

Hirdetési díjak, a Vasárnapi Ujság és Politikai Ujdonságokat illetőleg: Egy négyszer hasábotott petit sor, vagy annak helye, egyszeri ígatásnál 10 krajczárba; háromszori vagy többszöri ígatásnál csak 7 krajczárba számíttatik. — Kiadó-hivatalunk számára hirdetményeket elfogad Bécsben: Oppelik Alajos, Wollzeile Nr. 22. és Haasenstein és Vogler, Wollzeile Nr. 3. — Bélyegdíj, külön minden ígatás után 30 krajczár.

Sztankovánszky Imre.

(1798—1873.)

A forradalom előtti politikai pártok tagjai napról napra kevesbülnek köztünk; mind a konzervatívok, mind a szabadelvű ellenzékiek maholnap már csak egy-egy alak példányában lesznek láthatók mind az országgyűlésen, mind a megyéken. Nem is csoda, hiszen az 1861-ki országgyűlésen feltűnt politikusaink nagy része már szintén a nyegen és ötven között jár.

Lám, az idő halad, s pedig az újabb éveket, sajnos, nem igen mondhatjuk termékenyeknek a nagyobb szerepre hivatott politikusok színe hozásában, s mikor hazai politikai életünkben van alkalomunk egyesek bemutatására, nem ritkán a régebbi korra szorulunk egy-egy munkában edzett s még agg korában is munka mellől sirba szálló alakra mutatva. Mert bár a dicsőítő magasztalást csak az érdemi meg, a kinek életpályáját egész országra kiható, nagy szabású tettek és eredmények jelölik, de az őszinte tisztelet és hála adója azokat is megilleti, a kik bár szűkebb körben, de híven, becsülettel és lelkiismeretesen betöltötték egy hosszú életet át kötelességüket, s a kik — a költő szava szerint — „ugy éltek, hogy életüket vissza-élne ne bannák, sa kik „ha még egyszer elkezdhetnék, ismét a régít követnék.”

Ez alakok közé tartozott Sztankovánszky Imre, Tolnamegye főispánja is, kinek folyó hó 4-dikén történt halála híret Tolnamegye minden körében és minden vidékén őszinte meghatottsággal és kegyeletes fájdalommal fogadták. Benne a régi megyei küzdelmeknek, Bezerédj és Csapó Dániel korából, egy feddhetetlen bajnoka hunyt el, ki kevesebbet beszélt, mint dolgozott; kevesebbet szerepelt, mint használt.

Tolnamegyében Kajdacson született 1798-ban s gyermekkori barátja, Bezerédj Istvánál csak két évvel volt ifjabb, s mindig együtt haladva működtek. Sztankovánszky Imre régi tolnamegyei család gyermeke, mely a megyei tisztikarnak sok kitűnő tagot adott s egyszer épen egy ugyanazon időben négy Sztankovánszky foglalt el a megyében jelentékeny hivatalokat. Atyja is tisztviselő volt még a múlt században, s az akkori megyei élet holtságát és a közönség érdeklődés nélküli voltát csattanósan mutatja az az eset, a mely őt a megyei tisztségtől való visszavonulásra bírta. Klíma pécsi püspök tolnai főispánja alatt, épen

együtt haladva működtek. Sztankovánszky Imre régi tolnamegyei család gyermeke, mely a megyei tisztikarnak sok kitűnő tagot adott s egyszer épen egy ugyanazon időben négy Sztankovánszky foglalt el a megyében jelentékeny hivatalokat. Atyja is tisztviselő volt még a múlt században, s az akkori megyei élet holtságát és a közönség érdeklődés nélküli voltát csattanósan mutatja az az eset, a mely őt a megyei tisztségtől való visszavonulásra bírta. Klíma pécsi püspök tolnai főispánja alatt, épen

ménnyel végezte tanulmányait, s már e század második tizedének végén a közpályára lépven, mint a jegyzői karnak hosszú időn át egyik kiváló tehetségű tagja, a megye pennája volt, s mindjárt a tiszti karba lépte után egyike volt azoknak, kik folyvást lankadatlanul küzdöttek a kormány ama törekvései ellen, melyek a megyék bürokratikus intézményekké akarták erőszakolni. Az 1821-ben és 1822-ben kiadott ujonczozási és adóföllemelési rendeletek ellen Tolnamegye rendei s följelent küldöttek,

követelven az országgyűlés összehívását. E felirat készítésében s ettől fogva a megyei gyűlésteremnek az alkotmány valódi bástyájává való változtatásában oly tevékeny részt vett Sztankovánszky is, mint bárki a megyében, s neve ez időtől fogva soha sem hiányzott a haladó párt ügye főmozgatói közt, sőt mindig az első sorban említettett egész Tolnában.

Az 1830-diki országgyűlésre a megye egyik követül Bezerédj Istvánt küldötte, míg Sztankovánszky otthon maradt s közvetítő gyanánt szorgalmazva a követ és választói között, egyszersmind a szabadelvű pártnak fő szervezője, ügyvivője és vezetője volt. Majd az alkotmány kérdése után, az országos reformok ügye kerülven a megyéken és országgyűlésen napirendre, itt is ugy osztották meg egymás közt a szereplést, hogy Bezerédj Pozsonyban, Sztankovánszky pedig otthon működött, amaz lelkesítő szónoklatával, emez tollal, mert Sztankovánszky tollából kerültek ki a gyökeres reform leg-

SZTANKOVÁNSZKY IMRE.

magasabb eszméit hirdető ama remek levelek, melyek Tolnamegyével együtt a 6 nevének is országos elismerést szereztek. Köztudomás szerint Tolnamegye egyike volt azoknak, hol a pártok összefüggése a legnagyobb volt, s mikor a haladó párt

magasabb eszméit hirdető ama remek levelek, melyek Tolnamegyével együtt a 6 nevének is országos elismerést szereztek. Köztudomás szerint Tolnamegye egyike volt azoknak, hol a pártok összefüggése a legnagyobb volt, s mikor a haladó párt

HETI-NAPTÁR

Hónapi-és hetinap	Katholikus és protestans naptar		Görög-orosz naptar	Izraeliták naptára	N a p			H o l d				
					hossza	kél	nyug.	hossza	kél	nyug.		
	Január		Decz. (6)	Teb. Ro.	f.	p.	ó. p.	ó. p.	f.	p.	ó. p.	ó. p.
12. Vasár	E 1 Erest püsp.	E 1 Jámber	31 A 30 Melan.	13 Dávid	292	23	7 47	4 33	92	43	3 10	7 11
13. Hétfő	Veronika szüz	Vidorka	1 Január 183	14	293	24	7 46	4 35	104	49	4 5	7 58
14. Kedd	Bodog hitv.	Mór	2 Silvester	15 Habakuk	294	25	7 45	4 36	117	7	5 7	8 38
15. Szerd.	Remete Pál, Mór	Rem. Pál	3 Malachias	16	295	26	7 45	4 37	128	44	6 12	9 9
16. Csüt.	Márczel, Géza	Győző	4 70 tanítvány	17 Hebrón	296	27	7 44	4 38	140	36	7 19	9 34
17. Pént.	Remete Antal	Rem. Antal	5 Theophant	18 Elizeus	297	28	7 43	4 39	152	28	8 25	9 54
18. Szom.	Péter, rom. szék.	Pirokka	6 Epiphania	19 Sab. Sen.	298	29	7 43	4 41	164	21	9 29	10 13
Hold változással. ☾ Holdtölte hétfőn 13-án délutáni 5 óra 39. 1 perczkor.												

Hold változai. 6 Holdtölte hétfőn